

Σειρά Β΄
Συμβολή στην Ἀντι-οικουμενιστική Θεολογία

1

«Παγκόσμιο Συμβούλιο
Ἐκκλησιῶν»
καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις

† Μητροπολίτου
᾽Ωρωπού καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ

«Παγκόσμιο Συμβούλιο
Ἐκκλησιῶν»
καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις

Σειρά Β΄
Συμβολή στην Ἀντι-οικουμενιστικὴ Θεολογία

1

**«Παγκόσμιο Συμβούλιο
Ἐκκλησιῶν»
καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις**

† Μητροπολίτου
Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ
Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων

Ἐκδόσεις
Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων
Ἀθήνα 1997

Φωτογραφία έξωφύλλου:

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Τμήματος Διαθρησκευτικοῦ Διαλόγου τοῦ «Π.Σ.Ε.» κ. Γουέσλεϊ Ἀριαραζάχ μὲ Βουδδιστὴ μοναχό.

© 1997 Ἱερά Σύνοδος τῶν Ἐνισταμένων
Τ.Θ. 46006, 133 10 ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ, GREECE.
Τηλ.: (01) 24.11.380 - FAX: (01) 24.11.080

Σειρὰ Β΄:

Συμβολή στην Ἀντι-οικουμενιστικὴ Θεολογία - Νο 1

Τίτλοι «Σειράς»

- «Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν» καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις.
- Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις - Κριτικὴ ἀναφορὰ σὲ ἓνα φουνταμενταλιστικὸ κείμενο τῶν Οἰκουμενιστῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στὴν Γενεύη.
- Ὁ ἐξωχριστιανικὸς Οἰκουμενισμὸς τοῦ Βατικανοῦ.
- Ἡ συμβολὴ καὶ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στὸ Διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα.
- Ἀπὸ τὸν Οἰκουμενισμὸ στὸ πανθρησκειακὸ ὄραμα τῆς «Νέας Ἐποχῆς» - Εἰσαγωγὴ στὴν προβληματολογία τοῦ θέματος.
- Ὁ ρόλος τοῦ Βατικανοῦ στὴν σύγχρονη Διαθρησκειακὴ Κίνησις.
- Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ τὰ «ὄρια» τῆς Ἐκκλησίας: Ἡ διάθρῳσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας στὴν Οἰκουμενικὴ καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις.
- Οἰκουμενισμὸς: Κίνησις γιὰ ἔνωσι ἢ συγκρητιστικὴ αἵρεσις;
- Ἡ αὐτοκριτικὴ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἡ κριτικὴ τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν καὶ ἡ διπλὴ κρίσις τοῦ «Π.Σ.Ε.».

Σκοπὸς τῆς «Σειρᾶς»

Οἱ Οἰκουμενισταὶ διαπιστώνουν ἐσχάτως μὲ ἀνησυχία, ὅτι τὸ ἀντι-οικουμενιστικὸ ρεῦμα γίνεται συνεχῶς ἰσχυρότερο μέσα στοὺς κόλπους τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ δὲ Κοινότητες τῶν Ἐνισταμένων κατὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ αὐξάνονται καὶ ἐνοποιοῦνται πανορθόδοξως.

Οἱ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταί, στὴν προσπάθειά τους νὰ ἀναχαιτίσουν τὴν πανορθόδοξο αὐτὴ ἀντίδρασι, ἀποπειρῶνται - ἐκτὸς τῶν ἄλλων - νὰ περιγράψουν ὡς ἀκίνδυνη («οὐδέτερη») τὴν ἐκκλησιολογικὴ φύσι τοῦ «Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν» («Π.Σ.Ε.») καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εὐρύτερα, ἐπικαλούμενοι τὸ Καταστατικὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Γενεύης καὶ ἄλλα ἐπίσημα κείμενα.

Τοιουτοτρόπως ὁμως διαπράττουν τὸ λογικὸ σφάλμα τῆς «λήψεως τοῦ ζητουμένου» (*petitio principii*: τὸ ἀποδεικτέο προϋποτίθεται πρὶν αὐτὸ νὰ ἀποδειχθῆ): τὸ Σύνταγμα μιᾶς χώρας ἢ τὸ Καταστατικὸ ἐνὸς Σωματείου (τὸ «Π.Σ.Ε.» εἶναι ἓνα παν-ομολογιακὸ Σωματεῖο) δὲν ἐρμηνεύονται «ἀφαιρετικὰ» («ἰδεατά»), ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν αὐτοτελεῖ ὑπόστασι, δηλαδὴ δὲν αὐτοερμηνεύονται πάντοτε οὔτε καὶ ἐκφράζουν πλήρως καὶ ἀληθῶς τὴν κατάστασι τῆς χώρας ἢ τοῦ Σωματείου, παρὰ μόνον ἂν τεθοῦν μέσα στοῦ γενικώτερο κοινωνικὸ καὶ λειτουργικὸ τους πλαίσιο.

Τὸ Καταστατικὸ τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ 1920 μαρτυροῦν μὲν πρωτογενῶς γιὰ τὴν ἐκκλησιολογικὴ ταυτότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Γενεύης καὶ εὐρύτερα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἀλλὰ ἐρμηνεύονται πλήρως καὶ σαφῶς μόνον μέσῳ τοῦ γενικωτέρου πλαισίου τῆς προϊστορίας, γενέσεως, αὐξήσεως καὶ ἐξελιξέως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἀποβλέπει ἡ παροῦσα «Σειρά»: νὰ παρουσιάσῃ τὸ «ἄγνωστο» πλαίσιο τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ νὰ κατανοηθῇ ὁ Οἰκουμενισμὸς μέσω τοῦ «ζωτικῆς χώρου» του, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου καλλιεργεῖται σαφῶς ἕνας ἀντορθόδοξος δογματικός, κανονικός καὶ ἠθικός «μινιμαλισμός».

Ἡ «Σειρά» ἐπιδιώκει, Χάριτι Κυρίου, νὰ ἐπισημάνῃ μὲ τρόπο σοβαρὸ καὶ ὑπεύθυνο, ὅτι οἱ Ἑσχατικές καὶ Εὐχαριστιακές προϋποθέσεις τῆς ὀρθοδόξου κριτικῆς στάσεως ἐναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀντιλαμβάνονται βαθύτατα, ὅτι ὁ Οἰκουμενισμὸς ἀποτελεῖ μίαν ἀπολύτως νέα «ἐκκλησιολογικὴ στάσι» καὶ ἐντεῦθεν τοῦ 1920 ἔχομε κυριολεκτικῶς μίαν «Ἐκκλησιολογικὴ Νεωτερικότητα», ἡ ὁποία προεκάλεσε ριζικὴ ἀλλαγὴ στὴν θεολογικὴ σκέψι καὶ συνείδησι τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν κατὰ τὴν θεώρησι τῶν ἑτεροδόξων (ἀλλὰ καὶ ἑτεροθρήσκων) Κοινοτήτων.

Οἱ ὑπεύθυνοι τῆς «Σειρᾶς» εὐχονται νὰ εὔρουν ἀπήχησι τὰ κείμενά της καὶ οἱ μὲν ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ νὰ προβληματισθοῦν καὶ ἀνακρούσουν πρῶτον ὅσο εἶναι καιρὸς, οἱ δὲ ἀντι-οικουμενισταὶ νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἐξῆς σοβαρώτερα, ἂν θέλουν βεβαίως ὁ λόγος τους νὰ εἶναι ἀξιόπιστος καὶ ἐπομένως οἰκοδομητικός, κατανοοῦντες βαθύτατα ὅτι ὁ ἀντι-οικουμενισμὸς δὲν εἶναι εὐκόλο ἐγχείρημα, ἀλλὰ πολυώδυνος ἀσκησις στὴν διάκρισι, τὴν ἀγάπη, τὴν ἐμβάθυνσι στὸν Πατερικὸ λόγον, καθὼς ἐπίσης καὶ γόνιμος προβληματισμὸς ἐναντι τῶν ζωηρῶν προκλήσεων ἀπὸ τὶς ραγδαῖες κοινωνικὲς ἐξελίξεις ποῦ ἀπετέλεσαν κυρίως τὴν ἀφετηρία (καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ὁ «πειρασμός») τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως.

28.1.1997 ἐκ. ἡμ.

Ὅσιων Ἐφραὶμ καὶ Ἰσαὰκ Σύρων

Περιεχόμενα

§1. Τò άρχικό όραμα τοϋ «Π.Σ.Ε.»	12
§2. Τò διαθηρησκειακό άνοιγμα τοϋ «Π.Σ.Ε.»	15
§3. Ό Διευθυντής τοϋ Διαθηρησκειακοϋ Διαλόγου	41
§4. Ό Γενική Συνέλευσις τής Κανμπέρας	44
§5. Ό εισήγησις τής Δρος Τσάνγκ Χιούγκ Κιούγκ	52
§6. Ό Δρ Τσάνγκ στο Μόναχο και τήν Βραζιλία	65
§7. Ένα τελικό καίριο έρώτημα	69

Ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ Μητροπολίτου Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς κ. Κυπριανοῦ μὲ τίτλο «“Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν” καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις» ἐξεφωνήθη ὡς πρώτη Εἰσήγησις στὴν «Β΄ Σύναξι Ὁρθοδόξου Ἐνημερώσεως» τὴν 7/20.3.1994, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, στὴν Ἀθήνα.

Ἡ «Β΄ Σύναξις» περιελάμβανε τρεῖς κύριες Εἰσηγήσεις μὲ γενικὸ τίτλο «Ἄπὸ τὸν Οἰκουμενισμό στὸ πανθρησκειακὸ ὄραμα τῆς “Νέας Ἐποχῆς” καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων», καθὼς ἐπίσης καὶ μία Εἰσαγωγή στὴν προβληματολογία τοῦ θέματος, οἱ ὁποῖες θὰ δημοσιευθοῦν στὴν παροῦσα «Σειρά».

Κυκλοφορεῖ σχετικὴ ὁμότιτλος βιντεοταινία (260’), ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Εἰσαγωγή, τὶς τρεῖς Εἰσηγήσεις καὶ τὰ ὀπτικά «ντοκουμέντα», τὰ ὁποῖα προεβλήθησαν καὶ τεκμηρίωναν ἀπόλυτα τὶς ἀναπτυχθεῖσες ἀπόψεις στὴν «Β΄ Σύναξι».

Τὸ κείμενο τῆς πρώτης Εἰσηγήσεως δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορά, βελτιωμένο, ἐπηξηγημένο καὶ πλήρως ὑπομνηματισμένο.

«Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν» καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις

ΤΙΣ παραμονές τῆς ἔκτης Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ «Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν» («Π.Σ.Ε.») στὸ Βανκούβερ τοῦ Καναδά (24 Ἰουλίου - 10 Αὐγούστου 1983), στὸν επίσημο «Ὁδηγὸ» γιὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ Οἰκουμενικὴ Συνάθροισι περιήχοντο τὰ ἐξῆς ἀποκαλυπτικά:

«Στὸ τέλος οἱ μεγάλες θρησκευτικὲς κοινότητες δὲν θὰ ἐξαφανισθοῦν. Κανεὶς δὲν θὰ ἔχει τὸ ἐπάνω χέρι. Οἱ Ἰουδαῖοι θὰ παραμείνουν Ἰουδαῖοι· οἱ Μουσουλμᾶνοι θὰ παραμείνουν Μουσουλμᾶνοι· καὶ οἱ ἀνήκοντες στὰ μεγάλα Ἀνατολικά θρησκευόμενα θὰ παραμείνουν Ἰνδουῖσται, Βουδδισται καὶ Ταοῖσται. Ἡ Ἀφρικὴ θὰ ἐκφράζη τὴν ἀντίληψί της περὶ τοῦ κόσμου· ἡ Κίνα θὰ διατηρήσῃ τὴν κληρονομία της. Ὅπως πρὶν, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ πρὸς τὴν Δύσι, ἀπὸ τὸν Βορρᾶ πρὸς τὸν Νότο καὶ νὰ διαμένουν στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δίχως, συνεπῶς, νὰ ἔχουν πρωτίστως γίνει Χριστιανοὶ ὅπως καὶ ἐμεῖς»¹!

Ἔτσι λιτὰ περιεγράφετο τὸ πανθρησκειακὸ

1. Ἐφημερ. «Christianity Today», April 1984, p. 12 (στὸ περιοδ. «Orthodox Life», No 5/September-October 1987, p. 31), ὑπογραμ. ἡμέτ.

όραμα του «Π.Σ.Ε.» πρὶν ἀπὸ δέκα περίπου χρόνια.

Πῶς ὅμως ἔφθασε στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Οἰκουμενικὸς Ὁργανισμὸς τῆς Γενεύης;

§ 1. Τὸ ἀρχικὸ ὄραμα τοῦ «Π.Σ.Ε.»

Τὸ ἀρχικὸ ὄραμα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἦταν παγχριστιανικό: ἡ ἔνωσις τῶν διηρημένων Χριστιανῶν τῆς Οἰκουμένης.

Ἀπὸ τὰ μέσα περίπου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς ἄρχισε μεταξὺ τῶν Προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν μία κίνησης γιὰ συνεργασία σὲ πολλοὺς τομεῖς, μία στροφή πρὸς τὴν ἐνότητα².

Αὕτῃ ἡ ἐνωτικὴ δραστηριότητα τῶν ποικίλων Χριστιανικῶν Κοινοτήτων ἔλαβε ὠργανωμένη πλέον μορφή τὸν Κ' αἰῶνα στὰ πλαίσια τῆς καλουμένης Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ ἀργότερα τοῦ θεσμικοῦ ὄργανου της, τοῦ «Π.Σ.Ε.».

Σχέσεις, ἐπαφές, κοινές προσπάθειες σὲ κοινωνικοπολιτικὰ ζητήματα εἶχαν χαρακτήρα προετοιμασίας γιὰ τὴν ἔνωσι, ἀπέβλεπαν στὴν βαθμιαία ὑπέρβασι τῶν χριστιανικῶν διαιρέσεων.

Ἡ ὅλη αὕτῃ ἐνοποιητικὴ προσπάθεια περιέλαβε ἐξ ἀρχῆς δυστυχῶς καὶ τοὺς ὀρθοδόξους· καὶ λέμε δυστυχῶς, διότι σὲ μία καθαρῶς προτεσταντικὴ προσπάθεια ἀναζητήσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, τῆς ὁποίας προσπαθείας κύριες προϋποθέσεις εἶναι οἱ αἰρετικὲς δοξασίες τῆς «Ἀοράτου Ἐκκλησίας» καὶ τῆς «Θεωρίας τῶν Κλάδων», δὲν ἔχει θέσι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ταυτίζεται

2. Βλ. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου/Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, Ἀνάλεκτα Βλατάδων 47, Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 50/§ Ἱστορικαὶ προϋποθέσεις.

όντολογικῶς μὲ τὴν Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.

Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἓνα ἰδεῶδες,
«ποῦ ἀκόμα κι ἂν ἦταν κάποτε μιὰ πραγματικότη-
τα, σήμερα δὲν ὑπάρχει παρὰ σὰν στόχος τῶν
προσπαθειῶν μας»³, τῶν Οἰκουμενικῶν προσπα-
θειῶν.

Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν ἀείμνηστο σύγ-
χρονο ἀπλανῆ διδάσκαλο τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεώς
μας π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, οὐδέποτε διεσπάσθη,

«ποτὲ δὲν ὑπῆρχε διαίρεσις τῆς Ἐκκλησίας,
ἀλλὰ μόνον χωρισμὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν», ἀπὸ
τὴν Ὅποιαν «εἰς διαφόρους καιροὺς ἀπεσχίσθη-
σαν καὶ ἀπεκόπησαν οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοί,
οἱ ὁποῖοι κατὰ συνέπειαν ἔπαυσαν νὰ εἶναι μέλη
τῆς Ἐκκλησίας καὶ σύσσωμοι τοῦ θεανθρωπίνου
σώματός της»⁴.

* * *

Παρὰ ὅμως τὴν λανθασμένη ἀντίληψι τῶν Προτε-

3. Λεωνίδα Οὐσπένσκου, Πρὸς τὴν Ἐνότητα; Μετάφραση: Σπύ-
ρος Νικ. Μαρίνης, Ἐκδόσεις «Ἐπτάλοφος», Ἀθῆναι, ἄ.χ., σελ. 62: •
«**Ἡ ἀναζήτηση** αὐτῆς τῆς “ἐνότητος” γέννησε τὴν ἔννοια τῆς
“ἀδιαίρετης ἀρχαίας Ἐκκλησίας”. Ἐννοια ποὺ σκανδαλίζει τόσο
πολύ τοὺς ὀρθοδόξους πιστοὺς καὶ ποὺ στερεῖται τελείως ἐξ ἄλλου
σημασίας, θυμίζει δὲ θεωρία Ὁμολογιῶν τοῦ Προτεσταντισμοῦ:
προϋποθέτει τελικὰ πὼς δὲν εἶναι παρὰ ἓνα ἰδεῶδες ἢ ἐνότητα
τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἀκόμη καὶ ἂν ἦταν κάποτε μιὰ πραγματικότητα,
σήμερα δὲν ὑπάρχει παρὰ (μόνον) σὰν στόχος τῶν προσπαθειῶν
μας».

4. Ἀρχιμανδρίτου Ἰουστίνου Πόποβιτς, Ὁρθόδοξος Ἐκκλη-
σία καὶ Οἰκουμενισμός, Μετάφρασις Ἱερομονάχου Ἀμφιλοχίου
Ράντοβιτς καὶ Ἱερομονάχου Ἀθανασίου Γιέβτιτς, Ἐκδόσεις
«Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 82/§ 2. Ἐνότης
καὶ μοναδικότης τῆς Ἐκκλησίας.

σταντών περι ένότητος, τὸ ὄραμά τους ἦταν ἡ παγ-
χριστιανική ένότης.

- **Αὐτὸ** ἄλλωστε ἐτόνιζαν τὸ 1991 οἱ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταί, ὅταν γεμᾶτοι ἀνησυχία διεπίστωναν τὰ μεγάλα διαθρησκειακὰ ἀνοίγματα τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν Κανμπέρρα καὶ ἔγραφαν:

«Οἱ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐπιθυμοῦν νὰ τονί-
σουν μὲ ἔμφαση ὅτι γι' αὐτές, ὁ κύριος σκοπὸς
τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν
ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ ἀποκατάσταση τῆς ένότητος
τῆς Ἐκκλησίας»⁵.

5. «Σκέψεις τῶν Ὀρθοδόξων Συνέδρων»: Δήλωση τῶν Ὀρ-
θοδόξων καὶ μὴ Χαλκηδονίων Ὀρθοδόξων στὴν Ζ' Γενικὴ
Συνέλευση τοῦ ΠΣΕ», στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευση
τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν/Κανμπέρρα, Φεβρουάριος
1991/Χρονικὸ, Κείμενα, Ἀξιολογήσεις, Ἐπιμέλεια **Γεωργίου Ν.**
Λαιμοπούλου, Ἐκδόσεις «Τέρτιος», Κατερίνη 1992, σελ. 78 (β, §
1).

- **Σημειωτέον**, ὅτι καὶ οἱ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταί ὁμιλοῦν
γιὰ «ἀποκατάσταση τῆς ένότητος τῆς Ἐκκλησίας».

§ 2. Τὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα τοῦ «Π.Σ.Ε.»

ΚΑΤΑ τὴν πορεία ὅμως τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τοῦ «Π.Σ.Ε.», παρατηρεῖται μία σταδιακὴ διεύρυνσις τοῦ ὁράματος αὐτοῦ.

Ἡ Οἰκουμενικὴ προσπάθεια τείνει πλέον νὰ περιλάβῃ στοὺς κόλπους της καὶ τὶς ἄλλες θρησκείες τοῦ κόσμου.

Οἱ συνεργαζόμενες Χριστιανικὲς Ὁμολογίαι ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἀναγκασμένες νὰ συζητήσουν τὰ προβλήματα ποῦ προέκυπταν στὸν ἱεραποστολικὸ τους ἀγρό, ἐφ' ὅσον αὐτὸς χαρακτηριζόταν γιὰ τὴν θρησκευτικὴ του πολυμορφία.

Αὐτὴ ἄλλοστε ἡ ἀνάγκη, ὅπως εἶναι κοινῶς ἀποδεκτό, συνέβαλε στὴν γέννησι τοῦ Οἰκουμενισμοῦ:

ἡ «*ιεραποστολὴ ἐκλαμβάνεται ὡς ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων αἰτίων, τὰ ὁποῖα παρήγαγον τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν*»⁶.

6. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 65/Ε'. *Τομεὺς τῶν Ἱεραποστολῶν. § 1. Εἰσαγωγικά.*

• **Οἰκουμενιστὴς** ὀρθόδοξος, ἀναφερόμενος στὴν σύστασι ὑπὸ τοῦ «Π.Σ.Ε.» τοῦ Τμήματος Διαλόγου μὲ τὶς ἄλλες θρησκείες καὶ ἰδεολογίες (τὸ 1971/βλ. γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ ὑποσημ. 28, 29 καὶ 30), ὑποστηρίζει ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ ἦταν μᾶλλον ἡ «*φυσικὴ ἐξέλιξη ἐνὸς γενικότερου πνεύματος, ποῦ ἐξέφραζε τὴν εὐαισθησίαν πολλῶν ἐκκλησιῶν στὰ "σημεῖα τῶν καιρῶν"*. Ἰδιαίτερα οἱ «*νέες*» λεγόμενες **Ἐκκλησίες τοῦ τρίτου κόσμου**, ποῦ ἔγραφαν τὴν περίοδο ἐκείνη μὲ ἐπιτυχία καὶ μὲ σχετικὴ ταχύτητα τὶς σελίδες τῆς πολιτικῆς, πολιτιστικῆς ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῆς χειραφέτησής τους, ἔθεσαν ἐπὶ τάπητος τὸ ὅλο θέμα τῶν σχέσεων μὲ τὶς ἄλλες θρησκείες. Ἡ προβληματικὴ τῆ φορὰ αὐτὴ δὲν ἦταν ἀμιγῶς

1. Έτσι στο **Α' «Παγκόσμιο Ίεραποστολικό Συνέδριο»** που συνήλθε στο **Έδιμβούργο τής Σκωτίας τὸ ἔτος 1910**, ὁ τίτλος τοῦ τετάρτου θέματος συζητήσεως ἦταν *«Τὸ ἱεραποστολικὸ μῆνυμα ἐν σχέσει πρὸς τὰ μὴ Χριστιανικὰ θρησκευόμενα»*, καὶ ἡ Ἐκθεσις γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ θεωρήθηκε ἡ καλύτερη ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες τοῦ Συνεδρίου⁷.

θεολογική καὶ ἀκαδημαϊκή - ἱεραποστολική μὲ τὴ στενὴ σημασία τοῦ ὄρου - ἀλλὰ ἀναζητοῦσε δυνατότητες ἀμοιβαίας κατανόησης, συνύπαρξης καὶ συνεργασίας γιὰ τὴν οἰκοδομὴ ἑνὸς νέου πολιτικοῦ, ἐθνικοῦ καὶ πνευματικοῦ κλίματος». (Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμπούλου**, «Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν καὶ διαθρησκειακὸς διάλογος / Ἐνημερωτικὸ σημείωμα μὲ ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὶς σχέσεις μὲ τὸ Ἰσλάμ», περιοδ. «**Καθ' Ὁδόν**», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 1992, σελ. 45).

• **«Νέες Ἐκκλησίες»:** σχεδὸν ὅλες οἱ Προτεσταντικὲς Ὁμολογίαις Εὐρώπης καὶ Ἀσίας εἶχαν ἰδρύσει ἱεραποστολικὲς Ἐταιρεῖες, γιὰ τὴν διάδοσι τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως μεταξὺ τῶν μὴ Χριστιανῶν, οἱ δὲ ἱεραπόστολοι ἦσαν συνήθως ὄργανα τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν τους, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθῆ ἓνα πνεῦμα προκαταλήψεως στοὺς Ἀσιάτες καὶ Ἀφρικανούς, οἱ ὅποιοι θεωροῦσαν τὸν Χριστιανισμό, ὡς θρησκεία τῶν λευκῶν, ὡς θρησκεία τῆς Δύσεως. Στὶς ἱεραποστολικὲς αὐτὲς περιοχὲς ἰδρύθησαν οἱ λεγόμενες *«Νέες Ἐκκλησίες»*, οἱ ὁποῖες *«ἀφυπνιζόμενες»* συνειδητοποίησαν, ὅτι δὲν ἦταν δυνατόν νὰ διαβιοῦν ὡς *«μεταφυτευμένος»* Δυτικὸς Χριστιανισμὸς στὶς χώρες τους, ἀποκομμένες ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ καὶ πολιτιστικὴ τους παράδοσι, ποὺ ἐπηρεαζόταν βεβαίως ἄμεσα ἀπὸ τὰ κυριαρχούντα μὴ Χριστιανικὰ θρησκευόμενα. Ἔτσι ἐτέθη ἔντονα τὸ ζήτημα *«Εὐαγγέλιο καὶ Πολιτισμὸς»*.

7. Βλ. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 66-67/§ 2. *Ἐδιμβούργον, 1910· Ans van der Bent* (United Church of Christ), *«Ecumenical Conferences»*, στὸ «Dictionary of the Ecumenical Movement», Edited by N. Lossky, J.M. Bonino, J. Pobee, T. Stranisky, G. Wainwright, P. Webb, WCC Publications, Geneva 1991, p. 325ab· § *Edimburg 1910 (Scotland)*· **S. Wesley Ariarajah** (Methodist Church of Sri Lanka), *«Interfaith Dialogue»*, στὸ «Dictionary of the Ecumenical Movement», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 281b-282a/§ *Historical background*.

Ἡ ταχυτάτη ἀνάπτυξις στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς τῶν ἐλευθεριαζόντων (liberal) Προτεσταντῶν, ἡ ὁποία παρετηρήθη στὴν ἐπόμενη περίοδο, προεκάλεσε συζητήσεις γιὰ μίαν «Παγκόσμια Θρησκείαν» καὶ γέννησε ἀνησυχίες γιὰ «συγκρητιστικὴ σκέψιν» μὲ ἀναφορὰ στὰ Ἀσιατικὰ θρησκευάματα, τὰ ὁποῖα ἐβίωναν τὴν ἀφύπνησί τους μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα⁷.

2. Τὸ **Συνέδριον τῶν Ἱεροσολύμων τὸ 1928**, τὸ ὁποῖο συνεκλήθη ἀπὸ τὸ «Διεθνὲς Ἱεραποστολικὸ Συμβούλιον» (ΔΙΣ)⁸, ὡς πρῶτο θέμα συζητήσεως εἶχε «Τὸ Χριστιανικὸ Μήνυμα ἐν σχέσει πρὸς μὴ Χριστιανικὰ Συστήματα ζωῆς καὶ σκέψεως».

Ἀπὸ τὸ Συνέδριον τοῦτο ἐδόθη ἡ ὥθησις γιὰ τὴν ἴδρυσιν τὸ 1930 τῆς «Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν Προσέγγισιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ»⁹.

Εἶναι ἀξιοπρόσεκτο, ὅτι στὸ Συνέδριον τῶν Ἱερο-

• **Στὸ Ἐδιμβούργον** συμμετέσχον 1.200 ἀντιπρόσωποι διαφόρων Προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν καὶ τοῦ Ἀγγλικανισμοῦ. Ὁρθόδοξοι καὶ Παπικοὶ δὲν προσεκλήθησαν. Πρόεδρος ἦταν ὁ Ἰωάννης Ρ. Μόττ καὶ Γραμματεὺς ὁ Ἰωσήφ Χ. Ὀλνταμ. Παρόντες ἦσαν οἱ κυριότεροι τῶν μετέπειτα Οἰκουμενιστῶν: Κάρολος Μπρέντ, Νάθαν Σόδερμπλομ, Γουίλλιαμ Τέμπλ, ὁ μετέπειτα Ἰνδὸς ἐπίσκοπος Ἀζαρίας κ.ά.

8. Τὸ «**Δ.Ι.Σ.**» (**The International Missionary Council**) εἶναι συνέχεια καὶ θεσμικὴ ἐκφρασις τοῦ «*Ἀ΄ Παγκοσμίου Ἱεραποστολικοῦ Συνεδρίου*» τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ ἔργο τῆς Συνεχιστικῆς Ἐπιτροπῆς του. Ἰδρύθηκε τὸ 1921 ἐν Lake Mohonk τῆς Νέας Ὑόρκης τῶν Η.Π.Α. Τὸ «**Δ.Ι.Σ.**» εἶχε στενὲς σχέσεις μὲ τὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησιν ἀρχικῶς καὶ μὲ τὸ «Π.Σ.Ε.» ἀργότερα, στὸ ὁποῖο καὶ ἐνεσωματώθη τὸ 1961/Νέο Δελχί, Γ΄ Γ. Συνέλευσις τοῦ «Π.Σ.Ε.» (βλ. **Β. Θ. Σταυρίδου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 67/§ 3. Διεθνὲς Ἱεραποστολικὸν Συμβούλιον (ΔΙΣ) καὶ σελ. 233/Θ΄. *Εὐρύτεραι Οἰκουμενικαὶ Ἐκδηλώσεις*. § 2. Ἱεραποστολαί.

9. Βλ. **Ans van der Bent**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 326b/§ *Jerusalem 1928*.

σολύμων παρουσιάζεται ίσως για πρώτη φορά επίσημως διχογνωμία έναντι του θέματος των άλλων θρησκειών: υπήρχαν οι έμμένοντες στην παραδοσιακή άποψη της Μοναδικότητας του Χριστιανικού Εύαγγελίου, οι όποιοι είχαν μία «*άποκλειστικά Χριστομονιστική θεώρηση της σωτηρίας και της ιεραποστολής*»¹⁰, αλλά ένεφανίσθησαν και εκείνοι που άνεγνώριζαν τις «*άξιες*» των άλλων θρησκειών και ύπεστήριζαν μία συνεργασία, για την άντιμετώπισι της έκκοσμικεύσεως της κοινωνίας¹¹.

3. Τό Β΄ Συνέδριο του «*Διεθνοϋς Ίεραποστολικού Συμβουλίου*» στο **Ταμπαράμ του Μαδράς των Ίνδιών τό 1938** άσχολήθηκε και πάλι με τις σχέσεις του Χριστιανισμού προς τις άλλες θρησκείες, ό δέ τίτλος του σχετικού θέματος ήταν «*Η άύθεντία της πίστεως*»¹².

Στό Ταμπαράμ ύπήρξαν και πάλι διχογνωμίες και πολλοί ύπεστήριξαν, ότι οι άλλες θρησκείες δέν άποτελοϋν «*όλοκληρωτικά συστήματα*» άνθρωπίνης σκέψεως και πρακτικῆς, αλλά έχουν και αύτές έναν

10. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, ένθ' άνωτ., σελ. 47.

11. Βλ. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, ένθ' άνωτ., σελ. 68, § α) *Συνέδριον των Ίεροσολύμων (1928)*: **Ans van der Bent**, ένθ' άνωτ., σελ. 326b· **S. Wesley Ariarajah**, ένθ' άνωτ., σελ. 282a.

12. Βλ. **Ans van der Bent**, ένθ' άνωτ., σελ. 327b· § *Tambaram 1938 (India)*: Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, ένθ' άνωτ., σελ. 68-69/§ β) *Ταμπαράμ, Μαδράς (1938)*.

• **Στό «Συνέδριο»** αύτό συνεζητήθη εύρέως και έντόνως τό θέμα των σχέσεων «*της Χριστιανικής θρησκείας προς τά άλλα θρησκεύματα. Πρό του Συνεδρίου οι Άντιπρόσωποι παρεκλήθησαν όπως άναγνώσουν τό κλασσικόν καταστάν έργον του Κραίμερ "Τό Χριστιανικόν Μήνυμα έντός ενός μη Χριστιανικού Κόσμου"*», τό όποίο είχε έτοιμασθή κατ' αίτησιν του Συνεδρίου. Βλ. επίσης, **Κατερίνας Κοτσώνη**, «*Η 50ή επέτειος της Παγκόσμιας Ίεραποστολικῆς Συνελεύσεως του 1938 στο Tabaram*», περιοδ. «*Πάντα τά Έθνη*», άριθ. 25/Α΄ τρίμηνο 1988, σελ. 29

ἀποκαλυπτικὸ χαρακτῆρα καὶ θεωροῦνται «θρησκευτικές παραδόσεις», ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑφίσταται μία «ἀμφίδρομη κυκλοφορία» μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων¹³.

4. Στὸ Ε΄ Συνέδριο τοῦ «Διεθνοῦς Ἱεραποστολικοῦ Συμβουλίου» στὴν Ἔκτρα τῆς Γκάνας τὸ 1957-58, συνεχίσθηκε ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν διαθρησκειακῶν σχέσεων στὸ τρίτο θέμα μὲ τίτλο «Ἡ Χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ τὰ μὴ Χριστιανικὰ θρησκευτάματα»¹⁴.

5. Στὴν Γ΄ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὸ Νέο Δελχί τῶν Ἰνδιῶν τὸ ἔτος 1961 (19 Νοεμβρίου-5 Δεκεμβρίου), «διάχυτος ὑπήρξε καὶ ὁ τρόπος τῆς συναντήσεως καὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν ἄλλων ἀναγεννομένων Ἀσιατικῶν θρησκειῶν»¹⁵ καὶ συνεζητήθη

13. Βλ. **S. Wesley Ariarajah**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 282ab-283a.

• **Οἱ ἀπόψεις** τοῦ Χ. Κραϊμερ (Hendrik Kraemer), βασισμένες στὸν Κάρλ Μπάρθ, ὅτι ὑφίσταται ριζικὴ διαφορὰ μεταξὺ Βιβλικῆς Πίστεως καὶ ἄλλων μορφῶν θρησκευτικῆς Πίστεως καὶ ὅτι «τὸ εὐαγγέλιο διατελεῖ ἐν ἀσυνεχείᾳ μὲ τις ἄλλες θρησκευτικὲς παραδόσεις», κατεκρίθησαν στὸ «Συνέδριο» ἰδίως ἀπὸ τοὺς Χόγκ (A.G. Hogg), Φάρμερ (H.H. Farmer) καὶ Τσάο (T.C. Chao): «Εἶναι ἀπαράδεκτο», εἶπαν, «νὰ μὴν ἔχει ὁ Θεὸς μάρτυρες μεταξὺ τῶν ἐθνῶν στῆ γῆ». • **Γιὰ τὸν Ὁλλανδὸ Καθηγητὴ Προτεστάντη Χ. Κραϊμερ (1888-1965)** βλ. **Ans van der Bent**, «Kraemer, Hendrik» στὸ «Dictionary of the Ecumenical Movement», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 574-575, ὅπου καὶ εἰδικὸς λόγος γιὰ τὸ βιβλίον του «The Christian Message in a Non-Christian World».

14. Βλ. **Βασιλείου Θ. Σταυρίδου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 70-71, § ε) Ἔκτρα, Ἀκιμότο Γκάνας (1957-8) καὶ μετέπειτα **Ans van der Bent**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 329b-330a, § Accra, 1958.

• **Στὴν Ἔκτρα/Ἀκιμότο** παρέστη καὶ ὁ τότε μητροπολίτης Μελίτης (ἔπειτα ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς) κ. Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος ἐξέφρασε ἀντιρρήσεις ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς γιὰ τὴν ἀπόφασιν ἐνώσεως τῶν δύο σωμάτων «Δ.Ι.Σ.» καὶ «Π.Σ.Ε.».

15. Βλ. **Βασιλείου Θ. Σταυρίδου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 140 κ.ἐξ., καὶ σελ. 150/§ 6. Νέον Δελχί, 19 Νοεμβρίου-5 Δεκεμβρίου 1961.

εύρέως τὸ μέγα πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τις ἄλλες θρησκείες, ἰδίως μάλιστα σὲ χώρες, ὅπου οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ἐλαχίστη μειοψηφία.

Στὴν Συνέλευσι αὐτὴ παρατηρήθησαν δύο τάσεις ἀνυποχώρητες στὶς θέσεις τους: ἡ **πρῶτη** ὑπεστήριξε τὴν δρᾶσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στοὺς μὴ Χριστιανούς, ὡς προετοιμασία ἀποδοχῆς τοῦ Εὐαγγελίου, **ἡ δὲ δεύτερη** ἐτόνιζε τὸ ἀδύνατον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ¹⁶.

6. Στὸ Α΄ Παγκόσμιο Συνέδριο τοῦ «*Τμήματος Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ*»¹⁷ ποὺ συνήλθε στὴν **πόλι τοῦ Μεξικῶ τοῦ 1963** (8-19 Δεκεμβρίου), συζητήθη ὡς πρῶτο θέμα «*Ἡ μαρτυρία τῶν Χριστιανῶν σὲ ἀνθρώπους ἄλλων Πίστεων*», ἀλλὰ

16. Βλ. **S. Wesley Ariarajah**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 283b, § *Post-Tambaram developments*: **Βασιλείου Ἰωαννίδου**/Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Ἡ ἐν Ν. Δελχί Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν/18 Νοεμβρίου - 6 Δεκεμβρίου 1961*, Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «**Ἐκκλησία**», ἐν Ἀθήναις 1963, σελ. 100-102 (§ στ΄. Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ αἱ ἄλλαι θρησκείαι): «*Τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὰς ἄλλας θρησκείας συζητήθη εὐρέως εἰς τὸ Τμήμα τῆς Χριστιανικῆς Μαρτυρίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, ἀνατεθείσης τῆς εἰσηγήσεως εἰς τὸν Dr. Paul Donnanadam, πρεσβύτερον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Νοτίων Ἰνδιῶν καὶ διευθυντὴν τοῦ ἐν Bangalore Χριστιανικοῦ Ἰνστιτούτου μελέτης τῆς θρησκείας καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων*».

• **Εἶναι** ἀξίωσημείωτον, ὅτι στὴν Γ΄ Γ.Σ. τοῦ Ν. Δελχί εἰσηλθάν στο *«Π.Σ.Ε.»* ὡς νέα μέλη μεταξὺ ἄλλων καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαις Ρωμανίας, Βουλγαρίας καὶ Πολωνίας.

17. Τὸ «*Τμήμα*» τοῦτο προήλθε, παρὰ τις ἀντιδράσεις τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν, ἀπὸ τὴν ἔνωσι τοῦ «*Δ.Ι.Σ.*» μὲ τὸ «*Π.Σ.Ε.*» στὸ Νέο Δελχί (1961)· ἔκτοτε ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ πέντε ὀργανικὰ «*Τμήματα*» τοῦ «*Π.Σ.Ε.*» (βλ. **Β. Θ. Σταυρίδου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 70 καὶ 146-147).

καὶ πάλι δὲν ἐπετεύχθη μία σαφὴς συμφωνία ἐπὶ τοῦ ζητήματος¹⁸.

* * *

• Ἦδη ὁμως εὕρισκόμεθα στὴν περίοδο τῆς **Β' Βατικανῆς Συνόδου (1962-1965)**, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Παπισμὸς προβαίνει σὲ ἓνα θεαματικὸ ἄνοιγμα πρὸς τὸν ἐξωχριστιανικὸ Οἰκουμενισμό, μὲ τὴν «*Δήλωση γιὰ τὶς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς μὴ Χριστιανικὲς Θρησκείες*»¹⁹.

Τὸ «*τόλμημα*» αὐτὸ τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὁποῖο μάλιστα εἶχε ἀρχίσει ἤδη νὰ συνεργάζεται μὲ τὸ «Π.Σ.Ε.»²⁰, συμβάλλει «*ὁπωσδήποτε*» στὴν ὀριστικὴ στροφὴ τοῦ

18. Βλ. **Ans van der Bent**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 330ab/§ *Mexico City 1963· Βασιλείου Θ. Σταυρίδου*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 165-166/7. *Τὰ ἔτη 1961-1968, § γ) Διοργάνωσις καὶ λειτουργία τοῦ ΠΣΕ.* • **Στὸ** Συνέδριον αὐτὸ παρευρέθησαν ὡς ἀντιπρόσωποι γιὰ πρώτη φορά τέσσερις ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ (ὁ Καρθαγένης Παρθένιος, οἱ Ρῶσοι ἐπίσκοπος Ὑβενιγορῶδ Βλαδίμηρος Κοτλιάρωφ καὶ πρωτοπρεσβύτερος Παῦλος Σκολόφσκυ, ὁ Ἑλληνας διάκονος Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος). Παρόντες ἐπίσης ἦσαν καὶ παπικοὶ παρατηρηταί.

19. Βλ. **Διατάγματα Β' Συνόδου Βατικανοῦ**, «*Δήλωση γιὰ τὶς Σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς μὴ Χριστιανικὲς θρησκείες*», Μετάφρασις π. Ἀθανασίου Ἀρμάου, Ἐκδόσεις «Γραφεῖον Καλοῦ Τύπου», ἄ.τ. καὶ χ. • Ἡ μετάφρασις ἐγένετο ἀπὸ τὸ λατινικὸ πρωτότυπο. Ἡ «*Δήλωση*» ἐνεκρίθη καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν Πάπα Παῦλο ΣΤ' καὶ τὴν ὀλομέλεια τῶν συνοδικῶν τὴν 28.10.1965 (2.221 ψῆφοι ὑπέρ, 88 κατά, 2 μὲ ἐπιφύλαξι, 1 ἄκυρος). Ἡ «*Δήλωση*» ὠνομάσθηκε «*Nostra Aetate*»/«*Στὴν ἐποχὴ μας*», ἀπὸ τὶς πρώτες λέξεις τοῦ πρωτοτύπου.

20. Τὸ 1965 συνεστήθη ἓνας «*Μικτὸς Ὅμιλος Ἐργασίας*» (*M.O.E./Joint Working Group (J.W.G.)*), μὲ σύνολο ἀρχικῶς δεκατεσσάρων προσώπων, αὐξηθέντων ἀργότερα σὲ εικοσιτέσσαρα καὶ τελικῶς μειωθέντων κατὰ τὸ ἥμισυ, συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴ ἀπόφασιν τῆς Ζ' Γ.Σ. τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν Κανμπέρρα (βλ. **Β.Θ. Σταυρίδου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 167 κ.έ., 174 καὶ 202-203/§ *Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ τὸ ΠΣΕ*· ἐπίσης, περιοδ. «*One World*», No 164/March-April 1991, p. 7: «*A mirror of ecumenism*»/§ *Roman Catholics*).

Οικουμενικού Ὄργανισμοῦ τῆς Γενεύης καὶ τὸν σταθερὸ πλέον προσανατολισμὸ του στὴν κατάφασι τῶν μὴ Χριστιανικῶν θρησκειῶν²¹.

* * *

7. Τὸ Συνέδριο στὸ **Κάντυ τῆς Σρι Λάνκα (Κεϋ-λάνης) τὸ 1967** θεωρεῖται «σταθμὸς» στὴν πορεία τοῦ χρονίζοντος ἀκανθώδους θέματος²².

Λαμβάνουν μέρος Παπικοὶ ἀντιπρόσωποι, γίνεται ἀναφορὰ στὶς σχετικὲς ἀποφάσεις τῆς Β΄ Βατικανῆς καὶ ἐγκρίνεται πλέον σαφῶς ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τοῦ Συνεδρίου στὶς διαφορὲς συζητήσεις τῆς Δ΄ Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν **Οὐψάλα τὸ 1968** (4-20 Ἰουλίου)²³ ἦταν ἐμφανῆς καὶ ζωηρά, μετὰ δὲ τὴν Συνέλευσι αὐτὴ ἀνετέθη στὸν Ἰνδὸ Στάνλεϋ Σαμάρθα ἡ ἐμβάθυνσις καὶ σπουδὴ στὸ θέμα «Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ Ζωντανὲς Πίστεις τῶν Ἀνθρώπων»²².

8. Τὸ **1969** ἄρχισαν οἱ ἐπαφῆς τοῦ «Π.Σ.Ε.» μὲ τὸ Ἰσλάμ, οἱ ὁποῖες τὸ 1989 συνεπλήρωσαν τὴν πρώτη εἰκοσαετία των, ὅποτε καὶ ἀνοιξε «μια νέα περίοδος

21. Βλ. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 44.

22. Βλ. S. Westley Ariarajah, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 284ab-285a.

• **Στὸ Κάντυ** (Kandy) ὁ Κέννεθ Κράγκ (Kenneth Cragg) ἐπέκρινε, μὲ ἕναν θεμελιώδη τρόπο, τὶς ἀπόψεις Μπάρθ-Κραϊμερ (βλ. ὑποσημ. 12 & 13), οἱ ὁποῖες ἐδέσποζαν γιὰ δεκαετίες στὴν προτεσταντικὴ σκέψι.

23. Τὸ κύριο θέμα τῆς Δ΄ Γ.Σ. τῆς Οὐψάλης ἦταν «Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ τὰ πάντα», μὲ ἕξι εἰδικὰ θέματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ δεύτερο εἶχε τίτλο «Ἀνανέωσις ἐν τῇ Ἱεραποστολῇ», μὲ τρία ὑποθέματα: «I. Ἡ Ἱεραποστολικὴ ἐντολή. II. Τομεῖς τῆς Ἱεραποστολῆς. III. Ἐλευθερία τῆς Ἱεραποστολῆς» (βλ. Β. Θ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 185/§ Οὐψάλα, 4-20 Ἰουλίου 1968).

ἀξιολόγησις καὶ νέες δυνατότητες περαιτέρω συνεργασίας»²⁴.

• **Πρέπει** νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ ἔναρξις τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου «βγήκε μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς Ἐπιτροπῆς “Πίστις καὶ Τάξις” τοῦ ΠΣΕ»: ἡ πρώτη συνάντησις Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων ὀργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ αὐτὴ (Cartigny, Ἑλβετία, Μάρτιος 1969).

Ἱστορικά, εὐρισκόμεθα στὴν περίοδο μετὰ τὴν Δ΄ Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ «Π.Σ.Ε.» (Οὐψάλα, 1968) καὶ θεολογικά, ἡ «Πίστις καὶ Τάξις» ἔχει ἐγκαινιάσει τὴν ἐπεξεργασία ἐνὸς κειμένου μὲ θέμα «Ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνότητα τῆς ἀνθρωπότητος»²⁵.

9. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1970 στὸ Ἄτζαλτουν τοῦ Λιβάνου συγκαλεῖται γιὰ πρώτη φορὰ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ «Π.Σ.Ε.» Διαθρησκειακὴ Συνάντησις καὶ λαμβάνουν μέρος Ἰνδουϊσταί, Βουδδισταί, Μουσουλμάνοι καὶ Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι δεσμεύονται στὸν Διάλογο²⁶.

24. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 43.

• **Ἡ πρώτη** συνάντησις, ἡ ὁποία ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸ «Π.Σ.Ε.» στὴν Βroumana τοῦ Λιβάνου τὸ 1966, μὲ θέμα «Σύσκεψη τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὸν χῶρο τοῦ Ἰσλάμ», ἀπεφάσισε «νὰ ἀρχίσουν τὸ συντομότερο δυνατό συναντήσεις μὲ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τῆς ἄλλης πλευρᾶς». Ἀκολούθησε μία ὀλόκληρη σειρὰ Συσκέψεων καὶ Συνεδρίων, ποὺ κατατάσσονται χρονολογικά καὶ θεματολογικά σὲ τέσσερις κατηγορίες: α/ Ἐναρξις τοῦ Διαλόγου (1969-1975)· β/ Περίοδος κοινῆ προγραμματισμοῦ (1975-1983)· γ/ Συναντήσεις σὲ περιφερειακὸ ἐπίπεδο (1983-1989)· δ/ Ἀναζήτησις μιᾶς νέας ποιότητος σχέσεων (1990 κ.έ.). [αὐτόθι, σελ. 48-49]§ Σύντομο χρονικὸ τοῦ διαλόγου μὲ τὸ Ἰσλάμ].

25. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, αὐτόθι, σελ. 49/§ Ἐκκίνημα τοῦ διαλόγου.

26. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, αὐτόθι: **S. Wesley Ariarajah**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 285a: «Hindu, Buddhist, Muslim, and Christian participants came to Ajaltoun, Lebanon, in 1970, not only to consult about inter-religious dialogue, but also actually to engage in it».

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1970 συνέβη ἕνα γεγονός λίαν σημαντικό καὶ ἐρμηνευτικὸ τῶν τάσεων τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου, ἐν σχέσει μάλιστα μὲ τὸ «Π.Σ.Ε.».

Ὁ «**Ναὸς τῆς Κατανοήσεως**» (The Temple of Understanding), ἕνα ἀμερικανικὸ ἴδρυμα θεμελιωμένο τὸ 1960 ὡς ἕνα εἶδος «**Συμβουλίου Ἠνωμένων Θρησκειῶν**», συνεκάλεσε στὴν Γενεύη τὴν δεύτερη «**Συνάντησι Κορυφῆς**»: ὄγδόντα ἀντιπρόσωποι τῶν θρησκειῶν τοῦ κόσμου συναντήθηκαν, γιὰ νὰ συζητήσουν θέματα, ὅπως «**Τὸ Σχέδιο Δημιουργίας μιᾶς Παγκοσμίου Κοινότητος Θρησκειῶν**».

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ «Π.Σ.Ε.» Δρ Εὐγένιος Μπλέικ ἦταν παρὼν καὶ ὠμίλησε, καλώντας ὅλους τοὺς ἡγέτας τῶν θρηκειῶν σὲ ἕνωσι.

Ἡ «**πρωτοφανῆς**» ὑπερ-ομολογιακὴ Ἀκολουθία, ποὺ ἔγινε στὸν Καθβινιστικὸ Καθεδρικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, περιεγράφη ἀπὸ τὸν Προτεστάντη Πάστορα Μπάμπελ, ὡς

«**μία πάρα πολὺ μεγάλη ἡμέρα στὴν ἱστορία τῶν θρησκειῶν**», στὴν ὁποία «**ὁ καθένας προσευχήθηκε στὴν γλῶσσα του καὶ συμφώνως πρὸς τὶς συνήθειες τῆς θρησκείας ποὺ ἀντιπροσώπευε**», καὶ στὴν ὁποία ἐπίσης «**οἱ πιστοὶ ὅλων τῶν θρησκειῶν ἐκλήθησαν σὲ συνύπαρξι στὴν λατρεία τοῦ ἰδίου Θεοῦ**».

Ἡ Διαθρησκειακὴ Ἀκολουθία ἐκλείσει μὲ τὸ «**Πάτερ ἡμῶν**»²⁷...

27. Βλ. Hieromonk Seraphim Rose (†1982), *ORTHODOXY and the Religion of the Future*, Ἐκδόσις: Saint Herman of Alaska Brotherhood - Platina, California, Fourth printing (Revised edition): March, 1979, pp. 14-15/Introduction. §1. The «Dialogue with Non-Christian Religions».

• **Δὲν πρέπει** νὰ παραμείνῃ στὴν σιωπὴ τὸ ἐπίσης «ἐρμηνευτικὸ» γεγονός, ὅτι ὁ «**Ναὸς τῆς Κατανοήσεως**» συνεκάλεσε

10. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1970 σὲ μία Συνεδρίασι εἰκοσι-τριῶν θεολόγων τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν **Ζυρίχη**, ἀπετιμῆθη θετικῶς ἡ ἐμπειρία τοῦ Ἀτζαλτὸν τοῦ Λιβάνου καὶ ἐξεπονήθη μία Ἐκθεσις, ποὺ ἀπετέλεσε τὴν βάσι γιὰ τὶς ὀριστικὲς ἀποφάσεις τοῦ «Π.Σ.Ε.» ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου²⁸.

11. Τὸ 1971 (10-21 Ἰανουαρίου) συνῆλθε στὴν Ἄντις Ἀμπέμπα τῆς Αἰθιοπίας ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ «Π.Σ.Ε.» μὲ κύριο θέμα «*Διάλογος μὲ ἀνθρώπους ἄλλων Θρησκευτικῶν Πεποιθήσεων*» καὶ μὲ κύριο ὁμιλητὴ τὸν **μητροπολίτη Ὁρους Λιβάνου κ. Γεώργιο Κὸδρ** τοῦ Ὁρθοδόξου Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα

«*Συνέλευσι Κορυφῆς*» στὴν Ἀμερικὴ τὸ Φθινόπωρο τοῦ 1971, στὴν ὁποία ἦσαν παρόντες ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ ἀντιπρόσωποι, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ μητροπολίτης κ. Αἰμιλιανὸς τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως εἶναι μέλος τῆς «*Διεθνούς Ἐπιτροπῆς*» τοῦ «*Ναοῦ*». Στὴν «*Συνάντησι Κορυφῆς*» προσεφέρθη στοὺς ὀρθοδόξους ἡ «*εὐκαιρία*» νὰ διαλεχθοῦν γιὰ τὸν σκοπὸ «*δημιουργίας παγκοσμίου κοινότητος θρησκευιῶν*», νὰ βιασθοῦν «*στὴν πραγμάτωσι τοῦ ὀνείρου τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ εἰρήνη καὶ κατανόησι*», κατὰ τὴν φιλοσοφία τῶν «*Βιβεκανάντα, Ραμακρίσινα, Γκάντι, Σβάϊτσερ*» καὶ ἰδρυτῶν διαφόρων θρησκευιῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἔλαβαν μέρος σὲ ὑπερ-ομολογιακὴ Ἀκολουθία, «*ὅπου ὁ καθένας προσευχήθηκε συμφῶνως πρὸς τὶς συνήθειες τῆς θρησκείας ποὺ ἀντιπροσώπευε*» (αὐτόθι, σελ. 15).

28. Βλ. **Hieromonk Seraphim Rose**, αὐτόθι, σελ. 15· **S. Wesley Ariarajah**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 285α· **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 49-50.

• **Οἱ θεολόγοι** τῆς ὁμάδος ἦσαν Προτεστάνται, Παπικοὶ καὶ ὀρθόδοξοι, τὸ δὲ «*τελικὸ κείμενο βασίστηκε στὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν κλήση τῆς Ἐκκλησίας "νὰ ἀνακαλύψει τὸν Χριστὸ ἐκεῖ ὅπου ἤδη εἶναι παρῶν, συνεχῶν τὰ πάντα"*, ἐνῶ κατέβαλε προσπάθεια γιὰ νὰ γίνῃ σαφὴς διάκριση μεταξὺ συγκρητισμοῦ καὶ ἐνσάρκωσης τῆς Χριστιανικῆς πίστεως στὶς ἐπί μέρους πολιτιστικὲς ἐκφράσεις» (**Γ.Ν. Λαιμοπούλου**, αὐτόθι).

«Ὁ Χριστιανὸς ἐντὸς ἐνὸς Πλουραλιστικοῦ Κόσμου - Ἡ Οἰκονομία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»²⁹.

Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ βασίσθηκε στὴν Ἐκθεσὶ τῆς Ζυρίχης, ἐθεώρησε τὸν Διαθρησκειακὸν Διάλογο ὡς μία «οἰκουμενικὴ προτεραιότητα» καὶ ἐπεχείρησε τὸ «τολμηρὸ βῆμα»: προέβη στὴν σύστασι τοῦ «Τμήματος Διαλόγου μὲ τοὺς Ἀνθρώπους Ζωντανῶν Πίστεων καὶ Ἰδεολογιῶν», μὲ Διευθυντὴ τὸν Στάνλεϋ Σαμάρθα³⁰.

• Τὸ 1971 λοιπὸν θεωρεῖται ὡς ἀφετηριακὸ ἔτος τῆς διευρύνσεως τοῦ ἐνωτικοῦ ὁράματος τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ τοῦ ἀνοίγματος τῶν πυλῶν του σὲ ὅλα τὰ θρησκείματα.

* * *

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, πρὶν ἀναφερθοῦμε στὰ περαιτέρω διαθρησκειακὰ βήματα τοῦ «Π.Σ.Ε.», ὅτι ἡ διεύρυνσις τῶν ὁρίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ αὐτοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Γενεύης, ἔγινε μὲ ἕναν τρόπο ἀξιοπολλῶν δακρύων, εἰδικὰ γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους Οἰκουμενιστάς, καὶ μὲ μία πτώσι πρωτάκουστη.

Τὶ ἀκριβῶς συνέβη;

Στὴν Ἄντις Ἀμπέμπα ὁ μητροπολίτης κ. Γεώρ-

29. Βλ. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 193-194· Μητροπολίτου Καρθαγένης Παρθενίου, «Ἡ Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Παγκοσμίου Συμβ. Ἐκκλησιῶν εἰς Ἀδδίς Ἀμπέμπα», περιοδ. «Πάνταινος», Μάρτιος 1971, σελ. 157-162· «Ἐκθεσις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τοῦ Π.Σ.Ε. ἐν Addis Ababa», περιοδ. «Ἐκκλησία», ἀριθ. 7-8/1-15 Μαρτίου 1971, σελ. 151-154 (οἱ Ἀντιπρόσωποι ἦσαν ὁ Ἀττικῆς Νικόδημος, Κων. Μπόννης καὶ Σ. Ἀγουρίδης).

30. Βλ. Marlin Van Elderen, «Consaltation Speaks on Plurality», περιοδ. «Ecumenical Press Service» («E.P.S.»), Νο 3/90.01.90· Γεωργίου Ν. Λαιμπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 44 καὶ 45· S. Wesley Ariarajah, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 285a.

γιος Κόδρ, στήν προσπάθειά του νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια μιᾶς νέας θεολογίας, τῆς θεολογίας τοῦ διαλόγου μὲ τὶς ἄλλες θρησκείες, κατεπάτησε κυριολεκτικὰ τὰ πάντα καὶ ἐκήρυξε μία πολύμορφη αἴρεσι.

Ὁ δυστυχῆς ἀρχιερεὺς διαπιστώνει αὐθεντικότητα στήν πνευματικὴ ζωὴ τῶν ἀβαπτίστων βεβαιώνει ὅτι μποροῦμε νὰ ἐμπλουτίσουμε τὶς ἐμπειρίες μας μὲ τὸν πλοῦτο τῆς παγκοσμίου θρησκευτικῆς κοινότητος· ἀναγνωρίζει, ὅτι ὁ Χριστὸς φωτίζει τοὺς ἄλλοθρήσκους στήν ἀνάγνωσι τῶν Γραφῶν τους· ὑποστηρίζει, ὅτι τὸ **Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του, ἐμπνέει τὶς μὴ Χριστιανικὲς θρησκείες καὶ εἶναι πραγματικὰ ὁ κοινὸς παρονομαστὴς ὄλων τῶν θρησκειῶν τοῦ κόσμου**³¹!

31. Βλ. George Khodr, Metropolitan of Mount Libanon, «Christianity in a Pluralistic World/The Work of the Holy Spirit», περιοδ. «**Εκκλησιαστικὸς Φάρος**» Ἀλεξανδρείας, τόμος ΝΓ' /1971 (II), σελ. 232-241· περιοδ. «**The Ecumenical Review**», No 2/April 1971, p. 118-128· **Hieromonk Seraphim Rose**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 15-16 καὶ 19-20/ § 2 «*Christian and Non-Christian Ecumenism*».

• Ὁ **μητροπολίτης** κ. Γεώργιος Κόδρ, μετὰ ἀπὸ εἰκοσιδύο ἔτη, στὸ «Ε' Παγκόσμιο Συνέδριο Πίστεως καὶ Τάξεως» τοῦ «Π.Σ.Ε.» στήν Ἰσπανικὴ πόλι Σαντιάγκο ντὲ Κομποστέλα (3-14.8.1993) ἐπανάλαβε τὴν συγκρητιστικὴ του θεολογία, παρουσία μάλιστα τῆς εὐρυτάτης πανορθόδοξου Ἀντιπροσωπίας/46μελοῦς (βλ. περιοδ. «**Εκκλησία**», ἀριθ. 13/1-15.9.1993. κ.ἐ· περιοδ. «**One World**», No 189/October 1993, σελ. 12-17· περιοδ. «**E.P.S.**», No 21/93.08.01 & 93.08.17 καὶ No 22/93.08.18-29· **Thomas Best-Gunther Gassman**, «*On the way to Fuller Koinonia*», Official Report of the Fifth World Conference on Faith and Order, Santiago de Compostella 1993, Faith and Order Paper No 166, WCC Publications, Geneva 1994, pp. 123-126: **Metropolitan Georges of Mount Lebanon**, «*Koinonia in Witness*».

• **Ἡ συγκρητιστική** αὐτή θεολογία τοῦ δυστυχοῦς μητροπολίτου ἐξέπληξε γιὰ τὴν τολμηρότητά της ἀκόμη καὶ τοὺς Προτεστάντας συνέδρους, εἶναι δὲ ἓνα καταπληκτικὸ δείγμα, πῶς διὰ μέσου τοῦ διαχριστιανικοῦ Οἰκουμενισμοῦ ὁδηγεῖται κανεὶς νομοτελειακὰ στὸν διαθρησκειακὸ Οἰκουμενισμό.

* * *

12. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1971 στὸ **Βέλγιο (Louvain, Heverley)** συνήλθε ἡ Ἐπιτροπὴ «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ «Π.Σ.Ε.» μὲ κεντρικὸ θέμα «Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐνότης τοῦ κόσμου».

Τὸ Τμῆμα II ἐξήτασε τὸ θέμα «Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ συνάντησις μὲ τὰ ζῶντα (ἐξωχριστιανικά) θρησκευάματα», κατὰ δὲ τὴν σχετικὴ συζήτησι, ἐξ ἐπιδράσεως «σαφῶς» παπικῆς, «διάχυτος ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν συνέδρων ἡ ἀντίληψις, ὅτι οἱ ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἱστάμενοι ἀνήκουν κατὰ ἓνα τρόπον εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, εἶναι δὲ δυνατὴ καὶ παρ' αὐτοῖς ἡ σωτηρία»³².

32. Ἀνδρέου Θεοδώρου/Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησης, ἐκδόσεις «Ὁρθόδοξου Τύπου», Ἀθῆναι 1972, σελ. 14. • **Ὁ κ. Καθηγητῆς** συμμετέσχε τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς τὶς διάφορες ἀπόψεις ποὺ διευτυπώθησαν ἐπὶ τοῦ διαθρησκειακοῦ ἀνοίγματος ἀντέστη - ὡς γράφει - «**ἐρρωμένως**» καί, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, πρὸς τὸ λογικοφανὲς ἐπιχείρημα, ὅτι «**ἡ σήμερον ὑφισταμένη ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας δύναται νὰ συμβῆ εἰς τὴν ἐνότητα τῶν ἐξωχριστιανικῶν θρησκευμάτων, τάνάπαλιν δέ,...**», ἔθεσε τὸ καταλυτικὸ ὄντως ἐρώτημα: «**Μήπως δὲ ἐν τελευταία ἀναλύσει τὴν τραγικότητα τῆς ἐν διαστάσει ἐνότητος (!) ἡμῶν θὰ προβάλωμεν εἰς τοὺς ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἱσταμένους;**».

• **Βλ. ἐπίσης: Χρήστου Γιανναρά, «Ἡ Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Ἐνότης τῆς Ἀνθρωπότητος**», Ἀθήνα 1972 («Σύντομη ἐκθεση καὶ παρατηρήσεις ἀπὸ τὶς ἐργασίες τῆς συνελεύσεως... στὸ Louvain...»).

13. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1972 πάλι στὸν **Λίβανο (Broumana)** πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸ «Π.Σ.Ε.» συνάντησις μὲ θέμα «*Ἀναζήτηση ἀμοιβαίας κατανόησης καὶ συνεργασίας*», στὴν ὁποία συμμετέχουν Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμᾶνοι ἀπὸ εἴκοσι συνολικὰ χῶρες³³.

14. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1974 στὴν **Κεϋλάνη (Colombo)** διοργανώνει τὸ «Π.Σ.Ε.» διαθρησκειακὴ συνάντησις, στὴν ὁποία λαμβάνουν μέρος ὄχι μόνον Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμᾶνοι, ἀλλὰ καὶ ἐκπρόσωποι ἄλλων θρησκειῶν. Τὸ ἐνδιαφέρον ἐστιάζεται στὸ θέμα τῆς «κοινωνίας».

Ἡ συνάντησις αὐτὴ «*ἐπεχείρησε τὴν κοινὴ ἀναζήτηση γύρω ἀπὸ τὶς ἐννοιες τῆς κοινότητος-κοινωνίας, τῆς “κοινωνίας ἀγάπης”, τῆς οἰκουμενικότητος καὶ παγκοσμιότητος σὰν θρησκευτικοῦ ὀραματισμοῦ*»³⁴.

15. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974 στὴν **Γκάννα (Legon)** συνεχίσθηκε ἡ ἴδια προβληματικὴ, ἀλλὰ σὲ περιφερειακὸ ἐπίπεδο καὶ οἱ συζητήσεις διεξήχθησαν μέσα στὸ γενικώτερο πλαίσιο τῆς θεματολογίας τῆς Ἐπιτροπῆς «*Πίστις καὶ Τάξις*» τοῦ «Π.Σ.Ε.» ἐπὶ τοῦ θέματος «*Ἐνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπινη κοινωνία*»³⁵.

16. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1975 στὸ **Χὸνγκ Κὸνγκ** τὸ θέμα ἦταν «*Μουσουλμᾶνοι καὶ Χριστιανοὶ μέσα στὴν κοινωνία*» καὶ ἔλαβαν μέρος ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὴν Νοτιο-ανατολικὴ Ἀσία, οἱ ὁποῖοι ἐνέκυψαν στὰ

33. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 50/§ Ξε-κίνημα τοῦ διαλόγου.

34. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, αὐτόθι, σελ. 50: «Καὶ δὲν ἦταν καθόλου τυχαῖο ὅτι μεταξὺ αὐτῶν (τῶν ἐκπροσώπων ἄλλων θρησκειῶν), ὑπῆρχαν καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ».

35. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, αὐτόθι, σελ. 50-51: «Ἀντικείμενο (τῆς συναντήσεως) ἦταν ἡ εὐκταία συνεργασία χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων στὴν ἀφρικανικὴ ἥπειρο».

προβλήματα του εύαισθήτου αυτού γεωγραφικού χώρου³⁶.

17. Τò 1975 στην Ε΄ Γενική Συνέλευσι του «Π.Σ.Ε.» στο **Ναϊρόμπι τῆς Κένυας** (23 Νοεμβρίου - 10 Δεκεμβρίου), **γιὰ πρώτη φορά** πέντε πρόσωπα ἄλλων θρησκειῶν (Ἰουδαϊσμοῦ, Ἰσλαμισμού καὶ Ἰνδουϊσμοῦ) προσεκλήθησαν σὲ μία Γενική Συνέλευσι ὡς εἰδικοί φιλοξενούμενοι καὶ συνεργάσθηκαν στὸ τμήμα III (ἀπὸ τὰ ἔξι) ἐπὶ τοῦ βοηθητικοῦ θέματος μὲ τίτλο «*Τὸ Ἐπιζητεῖν τὴν Κοινότητα. Ἡ ἀπὸ Κοινοῦ Ἀναζήτησις μετ' Ἀνθρώπων Διαφόρων Πίστεων, Ἰδεολογιῶν καὶ Πολιτισμῶν*»³⁷.

Στὴν Συνέλευσι αὐτὴ ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος ἔγινε ἀντικείμενο ἀντεγκλήσεων καὶ οἱ συντηρητικοὶ ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς συγκρητισμὸ καὶ «*πνευματικὸ συμβιβασμὸ*» καὶ προδοσίαν τῆς ἱεραποστολῆς, ἐνῶ «*ἄλλοι ἐξέφρασαν τὴν ἀπογοήτευσή τους γιὰ τὴν*

36. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, αὐτόθι, σελ. 51.

• **Ἡ Σύσκεψις** αὐτὴ, περιφερειακοῦ χαρακτήρος, ὀριοθετεῖ τὸ τέλος τῆς πρώτης περιόδου, τοῦ «*ἐξικινήματος*» τοῦ Ἰσλαμο-Χριστιανικοῦ Διαλόγου ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ «Π.Σ.Ε.» (1969-1975) καὶ τὴν στενὴν συνεργασία μὲ τὸ Βατικανό, «*εἰδικότερα μὲ τὴ Γραμματεία τοῦ Βατικανοῦ γιὰ τὸ διαθρησκειακὸ διάλογο*» (σελ. 52).

37. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205, 207, 211/ § 10. *Ναϊρόμπι, 23 Νοεμβρίου - 10 Δεκεμβρίου 1975*. Τὸ κεντρικὸ θέμα τῆς Ε΄ Γ. Συνελεύσεως ἔφερε τὸν τίτλο «*Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλευθεροὶ καὶ ἐνώνει*».

• **Βλ. ἐπίσης: David M. Paton**, *Breaking Barriers-Nairobi 1975/Official Report of the Fifth Assembly of the World Council of Churches, Nairobi, 23 November-10 December 1975*, London 1976 pp. 70-85/§ *Section III: Seeking Community - The Common Search of People of Various Faiths, Cultures, and Ideologies: WCC Publications, Notes for Sections-Fifth Assembly* (τὸ dossier ἀγγλιστὶ γιὰ τὸ Section III περιλαμβάνει ὕλικὸ πρὸς μελέτην καὶ προετοιμασίαν, §§ 6, σελ. 60)· **WCC 1994**, «*Jesus Christ Frees and Unites*» -Preparatory Booklet for the Fifth Assembly of the WCC, pp. 16-17/§3. *Seeking Community* (...).

ἐλλειψι θάρρους ἀπὸ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἀντιμετωπίσουν μὲ ἀποφασιστικότητα ἓνα τόσο σπουδαῖο θέμα»³⁸.

* * *

• **Μετὰ** τὴν Ε΄ Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ «Π.Σ.Ε.», ἀρχίζει ἡ δευτέρα περίοδος τοῦ Διαλόγου μὲ τὸ Ἰσλάμ, ἡ «Περίοδος τοῦ κοινοῦ προγραμματισμοῦ» (1975-1983), κατὰ τὴν ὁποία εἶναι πιὸ ἐνεργὸς ἡ συμμετοχὴ τῶν Μουσουλμάνων στὶς συναντήσεις ποῦ ὀργανώνει τὸ «Π.Σ.Ε.» καὶ πραγματοποιεῖται μία καρποφόρος συνεργασία «Π.Σ.Ε.» καὶ Βατικανοῦ³⁹.

* * *

18. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1976 στὴν Ἑλβετία (**Chambésy**) πραγματοποιεῖται ἡ πρώτη συνάντησις «κοινοῦ προγραμματισμοῦ» μὲ θέμα «Χριστιανικὴ ἱεραποστολὴ καὶ Ἰσλαμικὴ *Da'wah*». Τὴν εὐθύνην

38. Βλ. **S. Wesley Ariarajah**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 285b-286a/§ *The Dialogue controversy* (Ἡ ἔρις τοῦ διαλόγου)· **Ans van der Bent**, «WCC Assemblies» στὸ «Dictionary of the Ecumenical Movement», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 1094· **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 51. • Ἡ Ε΄ Γ.Σ. τοῦ «Π.Σ.Ε.» συμπίπτει μὲ τὸ τέλος τῆς πρώτης περιόδου τοῦ Διαλόγου Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων: «Χάρη στὶς ἐπαφές αὐτές εὐαισθητοποιήθηκε μιὰ μερίδα τουλάχιστον τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου, γι' αὐτὸ καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ ΠΣΕ προσκλήθηκαν σὲ συναντήσεις στὴν Κορδοῦη (1974), στὴν Τύνιδα (1974) καὶ στὸ Κάιρο, προκαθήμενοι χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν στὶς Ἰσλαμικὲς διασκέψεις κορυφῆς στὴ *Lahore* (1974) καὶ στὴ Σαουδικὴ Ἀραβία (1975-6), ἐνῶ ἡ Ἰσλαμικὴ διάσκεψη κορυφῆς τῆς Κωσταντινούπολης (1976) ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία ἰσλαμο-χριστιανικοῦ διαλόγου». (**Γ.Ν. Λαιμοπούλου**, αὐτόθι).

39. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 52/§ *Περίοδος κοινοῦ προγραμματισμοῦ*. • «**Εκπρόσωποι** τοῦ ΠΣΕ προσκαλοῦνται στὶς συναντήσεις τοῦ Λουξεμβούργου (1974), τῆς Βιέννης (1976) καὶ τῆς Τριπόλεως (1976)».

συντονισμού έχει η Έπιτροπή του «Π.Σ.Ε.» «Ίεραποστολή και Εύαγγελισμός»⁴⁰.

• **ΊΑκολούθησαν**, λόγω τής έπιτυχίας αυτής τής συναντήσεως, δύο προκαταρκτικές Συσκεψεις, στην προσπάθεια να έπιτευχθί μία μεγάλη Ίσλαμο-Χριστιανική Διάσκεψη.

19. Τόν ΊΟκτώβριο του 1976 πραγματοποιειται στην **Έλβετία (Cartigny)** ή πρώτη προπαρασκευαστική συνάντησις⁴¹.

20. Τόν Νοέμβριο του 1977 ώργανώθηκε Σύσκεψις στην **Βηρυττό** με θέμα «*Ίίστη, έπιστήμη, τεχνολογία και τó μέλλον τής άνθρωπότητος*»⁴².

21. Τó 1977 ή Κεντρική Έπιτροπή του «Π.Σ.Ε.» διωργάνωσε μία θεολογική Σύσκεψη στο **Τσιάνγκ Μέϊ τής Ταϊλάνδης** με θέμα «*Διάλογος έν Κοινωνία*», γιά να διασαφηνισθί ή φύσις, ó σκοπός και τά όρια του Διαθρησκειακού Διαλόγου και ή σχέσις του με τήν ίεραποστολή, διότι τó ζήτημα αυτό είχε προκαλέσει μίαν άνοικτή έριδα στο Ναϊρόμπι (1975)⁴³.

22. Τó 1979 ή Κεντρική Έπιτροπή του «Π.Σ.Ε.» συσκεφθηκε στην **Τζαμάϊκα (Κίνγκστον)** και υιοθέτησε έναν «*Όδηγό στον Διάλογο με Άνθρώπους Ζωντανών Ίίστεων και Ίδεολογιών*», ώς άποτέλεσμα τής Συσκεψεως στην Ταϊλάνδη, τόν όποϊον έπέδωσε στις έκκλησιές - μέλη γιά σπουδή και πρᾶξι⁴⁴.

40. Βλ. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, αυτόθι, σελ. 52.

41. Βλ. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, αυτόθι, σελ. 52.

42. Βλ. Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου, αυτόθι, σελ. 52, ύποσημ.

33.

43. Βλ. **Ans van der Bent**, «*Ecumenical Conferences*», ένθ' άνωτ., σελ. 330a/*Chiang Mai 1977 (Thailand)*: **S. Wesley Ariarajah**, ένθ' άνωτ., σελ. 286a: «*Η συνάντησις διαβεβαίωσε, ότι ó διάλογος δέν είναι μία προδοσία τής Χριστιανικής Ίεραποστολής ή ένα "κρυφό όπλο" προσηλυτισμού, άλλ' ένας τρόπος "διά του όποϊού ó Ίησούς Χριστός όμολογειται στον κόσμο σήμερα"*».

23. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1979 στὴν Ἑλβετία (**Chambésy**) προωθείται ἡ ἰδέα τῆς Διεθνoῦς Συσκέψεως μὲ θέμα «*Συμβίωση Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων*»⁴⁵.

24. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1980 στὴν Ἑλβετία (**Bossey**), ὡς ἀπόρροια τῶν συστάσεων τῆς προηγουμένης Συσκέψεως, ὀργανώνεται γιὰ πρώτη φορὰ συνάντησις Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων νέων, μὲ θέμα «*Ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ἀλλαγῶν*»⁴⁶.

25. Τὸν Μάρτιο-Ἀπρίλιο τοῦ 1982 στὴν Κεϊλάνη (**Colombo**) συγκαλεῖται Συνέδριο, ὑπὸ τὸ ὄραμα τῆς προωθουμένης Διεθνoῦς Συσκέψεως, μὲ θέμα «*Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμᾶνοι ποὺ ζοῦν καὶ ἐργάζονται μαζί: Ἦθος καὶ ἐφαρμογὴ στὰ ἀνθρωπιστικὰ καὶ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα*»⁴⁷.

26. Τὸ 1983 στὴν ΣΤ΄ Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ «Π.-Σ.Ε.» στὸ **Βανκούβερ τοῦ Καναδά** (24 Ἰουλίου - 10 Αὐγούστου) δὲν ἔλλειψαν οἱ ἀλλόθρησκοι, ὅπως ἄλλωστε διεκηρύσσετο στὸ «**Μήνυμά**» τῆς:

«*Ἡ παρουσία μεταξύ μας, ὀπαδῶν, πιστῶν ἄλλων θρησκειῶν, ὅπως καὶ τῶν χιλιάδων ἐπισκεπτῶν, μᾶς ἔφερε τὸ μήνυμα ὅλης τῆς ἀνθρώπινης κοινότητος,*

44. Βλ. **Ans van der Bent**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 330α· **S. Wesley Ariarajah**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 286α· **Marlin Van Elderen**, «*Cosnultation Speaks on Plurality*», περιοδ. «**E.P.S.**», No 3/90.01.82.

45. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 52.

46. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 52-53, ὑποσημ. 34.

47. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53, ὑποσημ. 35.

έπικροτεῖται δὲ καὶ ἐνθαρρύνεται ἡ συνέχισις τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου⁴⁸.

27. Τὸ 1986 τὸ «Π.Σ.Ε.» ἐκυκλοφόρησε τὴν Καθοδηγητικὴ Σπουδὴ «Ἡ Πίστις τοῦ Γείτονός μου - καὶ ἡ Ἴδική μου», ἡ ὁποία διαδόθηκε εὐρέως καὶ συζητήθηκε (μεταφράσθηκε σὲ δεκαεξὶ γλώσσες)⁴⁹.

* * *

48. David Gill, *Gathered for Life/Official Report VI Assembly World Council of Churches, Vancouver, Canada, 24 July - 10 August 1983, Geneva 1983, p. 8/§ 1.2. The participants*, καὶ pp. 39-42/§ *Special people of living faiths (§§40-50)*: **π. Δημ. Σαλάχα** (Ἑλληνας Οὐνίτου ἱερέως): «Τὸ σημαντικό μῆνυμα τοῦ Βανκούβερ», ἐφημερ. «Καθολικὴ», ἀριθ. 2263/13.9.1983, σελ. 1· βλ. ἐπίσης: **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53· περιοδ. «**One World**», No 89/September 1983 (Ἀφιέρωμα: «**WCC Sixth Assembly/ Vancouver, 1983**»), p. 14: «**Fifteen guests of other faiths attend Assembly**»: «*When five guests of other faiths addressed a 26 July plenary session on "Life as a Gift of God", it was a first in the 35 years of WCC history. The five were among representatives of other world religions invited to Vancouver by the WCC: three Hindus, four Bouddhists, two Jews, four Muslims, one Sikh and one Native Canadian spiritual leader*».

49. Βλ. **Marlin Van Elderen**, ἐνθ' ἄνωτ.

• Ἡ «Καθοδηγητικὴ Σπουδὴ» (A Study Guide), καρπὸς τῶν συστάσεων τῆς Ε' Γ.Σ. τοῦ «Π.Σ.Ε.» (Βανκούβερ, 1983), ἐκυκλοφόρησε ἀπὸ τὸ Τμῆμα Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ εἶναι «ἓνα μικρὸ ἐγχειρίδιο θεολογικοῦ προβληματισμοῦ». Πλήρης τίτλος: «*My Neighbour's Faith and Mine, Theological Discoveries through Interfaith Dialogue, A Study Guide*»/ Geneva: WCC 1986 (βλ. **Γ. Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53 ὑποσημ. 36). • **Σημειωτέον**, ὅτι τὸ 1986 ἄρχισε ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Διάλογος Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰσλάμ: Ἀ' Συνδιάσκεψις στὸ Πατριαρχικὸ Κέντρο τοῦ Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης, μὲ θέμα «*Ἀύθεντία καὶ θρησκεία*»/16-20 Νοεμβρίου. Τὸν δρόμο εἶχαν ἀνοίξει οἱ λεγόμενες Α' (1976) καὶ Γ' (1986) «*Προσυνοδικὲς Πανορθόδοξες Διασκέψεις*»/Σαμπεζῦ Γενεύης (βλ. **Μητροπολίτου Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ**, «*Ὁ ἀκαδημαϊκὸς διάλογος χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων*», περιοδ. «**Καθ' ὁδόν**», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος -Δεκέμβριος 1992, σελ. 7-17).

• **Κατὰ** τὴν περίοδο αὐτή, μεταξύ ΣΤ' (1983) καὶ Ζ' (1991) Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ «Π.Σ.Ε.», ὁ Ἰσλαμο-Χριστιανικὸς Διάλογος διέρχεται τὸ τρίτο στάδιό του: τῶν συναντήσεων σὲ περιφερειακὸ ἐπίπεδο.

Ἔτσι, τέσσερις συνολικὰ Συσκέψεις πραγματοποιοῦνται⁵⁰:

28. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1986 στὴν Ἄφρική (**Porto Novo, Benin**), μὲ θέμα «*Θρησκεία καὶ ὑπευθυνότητα*».

29. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1986 στὴν Ἀσία (**Kuta, Bali, Ἰνδονησία**), μὲ θέμα «*Μαζὶ πρὸς τὸν ἐπόμενον αἰῶνα*».

30. Τὸ 1987 (27 Σεπτεμβρίου - 1 Ὀκτωβρίου) στὴν Ἑλλάδα (**Κολυμπάρι, Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης**), μὲ θέμα «*Θρησκεία καὶ Κοινωνία*».

31. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1988 στὶς Η.Π.Α. (**New Windsor, Maryland**), μὲ θέμα «*Ἡ πρόκληση τοῦ πλουραλισμοῦ*».

* * *

32. Τὸ 1988 (23-25 Ἰανουαρίου) τὸ Τμήμα «*Παγ-*

50. Βλ. **Γεωργίου Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 53-54/§ *Συναντήσεις σὲ περιφερειακὸ ἐπίπεδο*. **Stuart E. Brown** (Anglican Church of Canada), «*Muslim-Christian Dialogue*», στὸ «*Dictionary of the Ecumenical Movement*», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 705b (ἀναφέρει μίᾳ ἀκόμα περιφερειακῇ συνάντησι τὸ **1989** εἰς **Arusha, Tanzania**).

• **Τὸ κέντρο** θάρους ὁμως μετατίθεται ἀπὸ τὸ «Π.Σ.Ε.» σὲ περιφερειακὰ Συμβούλια. Δημιουργεῖται ἡ Ἐπιτροπὴ «*Τὸ Ἰσλάμ στὴν Εὐρώπη*», ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς «*Διασκέψεως Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν*» (C.E.C.) καὶ τῆς «*Συνόδου Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκοπικῶν Διασκέψεων Εὐρώπης*» (C.C.E.E.). Ἰδρύεται ἡ Ἐπιτροπὴ «*Τὸ Ἰσλάμ στὴν Ἀφρική*», συνδετικὸς κρίκος «*μεταξὺ τῶν διεθνῶν οἰκουμενικῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες ἀντιμετωπίζουν τὸ πρόβλημα σχέσεων μὲ τὸ Ἰσλάμ*» (**Γ. Ν. Λαιμοπούλου**, αὐτόθι).

κοσμίου 'Ιεραποστολής και Εύαγγελισμού» του «Π.Σ.Ε.» διοργάνωσε στο **Ταμπαράμ τών 'Ινδιών**, στο Χριστιανικό Κολλέγιο του Μαδράς, έκδηλώσεις για την πεντηκοστή επέτειο της εκεί Συνελεύσεως (το 1938) και έπηκολούθησε πενταήμερη Συνδιάσκεψις (26-30 'Ιανουαρίου) στο Μαχαμπαλιπουσάν (έξω από το Μαδράς) με θέμα «'Ιεραποστολή και Διάλογος».

Η Διάσκεψις αυτή, με κεντρικό θέμα τόν Διαθρησκειακό Διάλογο, ήταν προπαρασκευαστική του Παγκοσμίου Συνεδρίου του έρχομένου έτους στο Τέξας, ένας δέ από τρεις βασικούς εισηγητάς της ήταν ο επίσκοπος 'Ανδρούσης κ. 'Αναστάσιος Γιαννουλάτος (νύν αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης 'Αλβανίας)⁵¹.

33. Τόν Αύγουστο του 1988 ή Κεντρική 'Επιτροπή του «Π.Σ.Ε.» συνήλθε στο **'Αννόβερο τής Δ. Γερμανίας** (39η τακτική Συνεδρία) και ασχολήθηκε με την προετοιμασία τής Ζ' Γενικής Συνελεύσεως (Κανμπέρρα, 7-20.2.1991).

Στην Συνεδρία αυτή **«άπεφασίσθη... ή συνέχιση του διαθρησκειακού διαλόγου»** και έγινε **«πρόταση νά κληθούν και εκπρόσωποι άλλων θρησκευμάτων ώς όμιληται τής προσεχούς Γεν. Συνελεύσεως»**⁵².

34. Τò 1989 στο 10ο Συνέδριο «Παγκοσμίου 'Ιε-

51. Βλ. **Κατερίνας Κοτσώνη**, «'Η 50ή επέτειος τής Παγκοσμίου 'Ιεραποστολικής Συνελεύσεως του 1938 στο Tambaram», περιοδ. «**Πάντα τὰ 'Εθνη**», άριθ. 25/Α' τρίμηνο 1988, σελ. 29.

52. Περιοδ. «**Επίσκεψις**», άριθ. 404/1.9.1988, σελ. 8: «**Ό έορτασμός τής 40ετηρίδος του Π.Σ.Ε. 'Η όρθόδοξη συμμετοχή**».

• **Και** ή μèn πρότασις τελικώς **«άπερρίφθη... με παρέμβαση του Οικουμενικού Πατριαρχείου»**, οι άλλόθρησκοι όμως έδωσαν το παρόν λίαν επίσημως, όπως θα ίδούμε έν συνεχεία...

ραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ» στὸ Σὰν Ἀντόνιο τοῦ Τέξας τῶν Η.Π.Α. (22-31 Μαΐου)

«γιά πρώτη φορά μετεῖχαν ἐκπρόσωποι μεγάλων θρησκευμάτων, οἱ ὅποιοι μετέφεραν ἀπὸ τὸν δικό τους κόσμον ἐμπειρίες καὶ προβληματισμοὺς σχετικὰ μὲ κρίσιμα κοινὰ ἀνθρώπινα προβλήματα»⁵³.

35. Τὸ 1990 (9-15 Ἰανουαρίου) τὸ «Π.Σ.Ε.» ὠργάνωσε στὸ Μπάαρ τῆς Ἐλβετίας μία Συνάντησι, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος εἰκοσιένας θεολόγοι ὀρθόδοξοι, Προτεστάνται καὶ Παπικοὶ καθὼς καὶ ἄλλοι εἰδικοί ἀπὸ δεκαπέντε χώρες καὶ ἐξεπονήθη ἓνα Κείμενο μὲ τίτλο «Θρησκευτικὸς Πλουραλισμὸς - Θεολογικὲς Προοπτικὲς καὶ Βεβαιώσεις».

Στὸ κείμενο αὐτὸ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐκπληκτικῶν ἀναφέρεται, ὅτι

«ἀναγνωρίζουμε τὴν ἀνάγκη νὰ κινηθοῦμε πέρα ἀπὸ μία θεολογία, ἡ ὁποία περιορίζει τὴν σωτηρία σὲ μία ἰδιαίτερη κατηγορηματικὴ δέσμευσι στὸν Ἰησοῦ Χριστό!» καί, «βεβαιώνουμε κατηγορηματικά, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐργάζεται στὴν ζωὴ καὶ τὶς παραδόσεις τῶν λαῶν τῶν ζωντανῶν πίστεων»⁵⁴!

53. Βλ. Ἀνδρούσης Ἀναστασίου, «Συνέδριο Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ... Σὰν Ἀντόνιο - Η.Π.Α.», περιοδ. «Πάντα τὰ Ἕθνη», ἀριθ. 31/Γ' τρίμηνο 1989, σελ. 4α' περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 421/ 15.6.1989, σελ. 2-4: «Παγκόσμια Διάσκεψις Ἱεραποστολῆς στὸ San Antonio (22-31 Μαΐου). Ἡ ὀρθόδοξη συμμετοχὴ».

54. Βλ. Marlin Van Elderen, «Consultation Speaks on Plurality», περιοδ. «E.P.S.», No 3/90.01.82· ἐπίσης: περιοδ. «E.P.S.», No 30/90.09.23: «The Holy Spirit and Religious Plurality».

• Ἡ Σύσκεψις τοῦ Baar εἶχε ὡς ἀντικείμενον μελέτης τὴν «Καθοδηγητικὴ Σπουδὴ» τοῦ 1986 (βλ. ὑπόσημ. 49) καὶ τὸ κείμενον ποὺ παρήγαγε (2.500 λέξεων) ἀποσκοποῦσε στὴν περαιτέρω Οἰκουμενικὴ συζήτησι ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ πρωτί-

36. Τὸ 1990 (5-12 Μαρτίου) τὸ «Π.Σ.Ε.» συνεκάλεσε στὴν **Σεοὺλ τῆς Κορέας** μία Παγκόσμια Συνέλευσι ἐπὶ τοῦ Προγράμματος «*Δικαιοσύνη, Εἰρήνη καὶ Ἀκεραιότητα τῆς Δημιουργίας*», ὅπου παρίσταντο ὀκτῶ φιλοξενούμενοι ἄλλων θρησκειῶν, ἀντιπρόσωποι τεσσάρων θρησκευμάτων (Ἰουδαϊσμοῦ, Ἰσλαμισμοῦ, Σιχισμοῦ, Βουδδισμοῦ), οἱ ὁποῖοι καὶ ὠμίλησαν σὲ συζήτησι Ὀλομελείας μὲ θέμα «*Ἀπειλὲς στὴν Εἰρήνη*»⁵⁵.

37. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1990 τὸ «Π.Σ.Ε.» διωργάνωσε μία Διαθρησκειακή Διάσκεψι στὸ **Χόνγκ**

στωσ στὴν Ζ' Γ.Σ. τοῦ «Π.Σ.Ε.» (Κανμπέρρα, Φεβρουάριος 1991). • **Τὸ κείμενο** τοῦ Baar ἀσχολεῖται μὲ τρία θέματα: α) *Μία θεολογικὴ κατανόησι τοῦ θρησκευτικοῦ πλουραλισμοῦ*, β) *Χριστολογία καὶ πλουραλισμός*, καὶ γ) *Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ θρησκευτικὸς πλουραλισμός*. Οἱ ἀπόψεις τοῦ κειμένου ἐκφράζονται σαφῶς τὴν θεολογία τοῦ μητροπολίτου κ. Γεωργίου Κόδρ (Ἄδδῖς Ἀμπέμπα, Ἰανουάριος 1971/βλ. ὑποσημ. 31) καὶ προσεβλήθησαν μὲ ἄκρως δυναμικὸ τρόπο ἀπὸ τὴν πρεσβυτεριανὴ Νοτιοκορεάτιδα θεολόγο καὶ καθηγήτρια Τσὰνκ Χιούνγκ Κιούνγκ στὴν Κανμπέρρα.

55. Βλ. **περιοδ. «E.P.S.»**, No 9/90.03.59: «*Guests of other Faiths Speak At JPIC Convocation*».

• **Ἀξιοσημείωτον**, ὅτι τὸ Βατικανὸ ἀπέρριψε τὴν πρόσκλησι τοῦ «Π.Σ.Ε.» νὰ συν-φιλοξενήσῃ τὸν Μάρτιο τοῦ 1990 τὴν Παγκόσμια Συνέλευσι γιὰ «*Δικαιοσύνη, Εἰρήνη καὶ Ἀκεραιότητα τῆς Δημιουργίας*» (Justice, Peace and Integrity of the Creation) ἐν μέρει, διότι τὸ προκαταρκτικὸ ἔγγραφο «*ἔστερεῖτο μιᾶς καταλλήλου θεολογικῆς βάσεως*» (βλ. περιοδ. «**One World**», No 164/March-April 1991, p. 7a/§ Roman Catholics).

• **Τὸ Παγκόσμιο Συνέδριο** τῆς Σεοὺλ, «*ποὺ πραγματοποιήθηκε ἐπειτα ἀπὸ ρητὴ ἀπόφασι τῆς Συνελεύσεως τοῦ Βανκούβερ*» καὶ στὸ ὁποῖο ἡ «*σύγχυσι ἦταν ἐμφανής*», ἐχαρακτηρίσθη ὡς «*πολύκροτο*» καὶ «*ἀμφιλεγόμενο*» ἀπὸ ὀρθοδόξους Οἰκουμενιστὰς (βλ. **Μ.Π. Γεωργίου Τσέτσι**, «*Ἀπὸ τὸ Βανκούβερ στὴν Κανμπέρρα - Οἱ κριτικότεροι σταθμοὶ στὴ ζωὴ τοῦ ΠΣΕ κατὰ τὴν παρελθούσα ἑπταετία*», περιοδ. «**Ενημέρωσις**», ΣΤ-1990/11-12, σελ. 3). Βλ. ἐκτενῶς γιὰ τὸ «*Συνέδριο*» τῆς Σεοὺλ στὸ περιοδ. «**One World**», No 155/May 1990 (εἰδικὸ ἀφιέρωμα).

Κόνγκ, προπαρασκευαστικοῦ χαρακτήρος γιὰ τοὺς φιλοξενουμένους ἄλλων θρησκειῶν, ποὺ θὰ ἐλάμβαναν μέρος στὴν Ζ΄ Γενικὴ Συνέλευσι τῆς Κανμπέρρας.

Ἡ Διάσκεψις αὐτὴ, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος Χριστιανοί, Βουδδισταί, Κομφουκιανισταί, Ἰνδοῦισταί, Ἰουδαῖοι, Μουσουλμάνοι, Σιχισταί, ἕνας Ζωροάστρης, ἕνας Σιντοῖστῆς καὶ ἕνας Ταοῖστῆς, ἐξεπόνησε μίαν Δήλωσι (§§ 9) ἀπὸ τὶς πιὸ «τολμηρὲς» τοῦ εἵδους αὐτοῦ.

Ἐφ' ὅσον ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος κατανοεῖται στὰ πλαίσια τοῦ «Π.Σ.Ε.», «ὡς μίαν συνάντησις μεταξὺ ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν σὲ διαφορετικὲς θρησκευτικὲς παραδόσεις», ἡ Δήλωσις τοῦ Χόνγκ Κόνγκ ὑποστηρίζει - ἐκτὸς τῶν ἄλλων - ὅτι

«θὰ πρέπει νὰ μάθουμε νὰ ἀναγνωρίζουμε στοὺς γείτονές μας τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, ὁμιλοῦντος μὲ διαφορετικοὺς τρόπους στὶς διάφορες παραδόσεις: ἡ Σεχινά στὴν Ἰουδαϊκὴ παράδοσι, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ στοὺς Χριστιανούς, τὸ Ἄτμαν στοὺς Ἰνδοὺς καὶ τοὺς Σιχίτας, τὸ Ρουὰχ στοὺς Μουσουλμάνους»⁵⁶!

* * *

56. Βλ. περιοδ «E.P.S.», No 34/90.10.41: «Multifaith Statement in Advance of WCC 7th Assembly».

• Ἡ «Ἐκθεσις» αὐτὴ τοῦ Χόνγκ Κόνγκ εἶναι ἴσως τὸ πλεόν χαρακτηριστικὸ δείγμα, σὲ ποῖο χριστιανικὸ ἐκφυλισμὸ ὀδηγοῦνται οἱ ἐταῖροι τοῦ «Π.Σ.Ε.». Ἐνδεικτικῶς, παραθέτομε τὸ πρωτότυπο τοῦ ἀναφερθέντος ἀποσπάσματος: «*We have to learn to recognize in our neighbours the presence of the divine spoken of a different ways in different traditions: the SheKhina in the Jewish tradition, the Holy Spirit of the Triune God to the Christians, the Atman to the Hindus and Sikhs, the Ruh to Muslims.*».

Όπως ομολογείται από χείλη επίσημων και ειδικευμένων Οικουμενιστών,

«τὸ Ὑπο-Τμήμα τοῦ ΠΣΕ γιὰ τὸν Διάλογο μὲ τις Ζωντανές Πίστεις, ἔχει ἀναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες στὶς δεκαετίες ποὺ μᾶς πέρασαν γιὰ πραγματικὸ διάλογο καὶ συνεργασία, ἔχει δὲ προετοιμάσει τὸ ἔδαφος γιὰ ἕναν εὐρύτερο οἰκουμενισμὸ (*wider ecumenism*) καὶ γιὰ μιὰ πιὸ ἀνοικτὴ, σεβαστὴ καὶ εἰρηνικὴ ἄποψι περὶ Πίστεως στὶς περισσότερες Χριστιανικὲς ἐκκλησίες σήμερα»⁵⁷.

• **Εἶδαμε** τὴν προετοιμασία τοῦ ἐδάφους «γιὰ ἕναν εὐρύτερο Οἰκουμενισμὸ» καὶ ἀκούσαμε τις ὁμολογίες τῶν Οἰκουμενιστῶν: εἶναι σαφές καὶ δὲν ἀπομένει καμμία ἀμφιβολία, ὅτι ὄντως τὸ μέλλον τοῦ «Π.Σ.Ε.» εἶναι πανθρησκειακὸ καὶ ὁ συγκρητιστικὸς του ἐκφυλισμὸς ἀναπόφευκτος...

57. Anton Houtepen (Roman Catholic), «*Faith*», στὸ «*Dictionary of the Ecumenical Movement*», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 410b/ § *Faith and dialogue with other faiths*.

§ 3. Ὁ Διευθυντής τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου

Π **PIN** φθάσουμε στην μεγάλη πτώσι τῆς Καν-μπέρρας, θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά ἀναφερθοῦμε μὲ συντομία στὸν κινητήριον νοῦ τῆς ὅλης αὐτῆς συγχρόνου πανθρησκειακῆς δραστηριότητος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Γενεύης: εἶναι ὁ Μεθοδιστῆς Πάστωρ ἀπὸ τὴν Σρι Λάνκα (Κεϋλάνη) καθηγητῆς Γουέσλεϋ Ἀριαραζάχ (Wesley Ariarajah), ὁ ὁποῖος προσφάτως ἀνέλαβε χρέη Ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ «Π.Σ.Ε.»⁵⁸.

Εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ «Π.Σ.Ε.», ἔλαβε μέρος στὴν «Βαθυλῶνα» τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Συνεδρίου Θρησκειῶν στὸ Σικάγο τὸ 1993, ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς εἴκοσι Προέδρους καὶ ὑπέγραψε τὸ κείμενον αὐτῆς «*Διακήρυξι Πρὸς Μία Παγκόσμια Ἠθικὴ*»⁵⁹.

Ὁ Ἀριαραζάχ συμμετέχει στὴν ἐργασία τοῦ «Π.Σ.Ε.» ἀπὸ τὸ 1971, ὡς συμπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς «*Πίστις καὶ Τάξις*».

Κατόπιν διετέλεσε ἐκτελεστικὸς Γραμματεὺς καὶ ὕστερα Διευθυντῆς τοῦ Ὑπο-Τμήματος τοῦ «Π.Σ.Ε.»

58. Βλ. περιοδ. «**E.P.S.**», No 17/93.06.30: «*Ariarajah to be Deputy General Secretary for Relations*».

59. Βλ. **Wesley Ariarajah**, «*Irretrievably interfaith/ Parliament of the World's Religions*», περιοδ. «**One World**», No 190/ November 1993, σελ. 14-15· περιοδ. «**E.P.S.**», No 24/93.09.63: «*Gatherings mark Parliament of Religions centennial*»· περιοδ. «**Irenikon**», No 3/1993, σελ. 402-403/§ *Chronique des Eglises*.

«Διάλογος με Άνθρώπους Ζωντανών Πίστεων» (1982-1992).

Ήταν υπεύθυνος για σπουδές στο «Εύαγγέλιο και Πολιτισμός» και την θεολογική σημασία των άλλων Πίστεων στο προγραμματικό Τμήμα του «Π.Σ.Ε.» «Ζωή, Μόρφωσις και Ύεραποστολή».

Ύπηρετήσε ως Γραμματεὺς για την Λατρεία στην ΣΤ΄ Γενική Συνέλευσι του «Π.Σ.Ε.» στο Βανκούβερ (1983), όπου συνέβησαν πολλά άτοπα, αλλά και ως συντονιστής ομάδος για την προετοιμασία της Ζ΄ Γενικής Συνελεύσεως του «Π.Σ.Ε.» στην Κανμπερρα (1991), όπου συνέβησαν άτοπώτερα.

Ο Δρ Γουέσλεϊ Άριαραζάχ έπηρεάζει άμεσα στον Διαθρησκειακό Τομέα του «Π.Σ.Ε.», το όποιο και έκδι-δει και προβάλλει τις σχετικές συγγραφές του, μαζί βεβαίως με τις πολυάριθμες άλλες σχετικές εκδόσεις της Έπιτροπής Διαθρησκειακού Διαλόγου⁶⁰.

• **Γιὰ** νὰ κατανοηθῆ ἡ διαθρησκειακὴ ταυτότητος τοῦ ἀξιωματοῦχου αὐτοῦ τοῦ «Π.Σ.Ε.», ἀναφέρουμε μία σαφῆ καὶ ἀποκαλυπτικὴ δήλωσί του:

«Ὡς ἕνας Χριστιανὸς ἀπὸ τὴν Σρι Λάνκα, ὁ ὁποῖος ἔχω μελετήσῃ τις Γραφές τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ καὶ τὰ κείμενα τῶν Ἰνδουϊστῶν ἀγίων, ἀπλῶς δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι ἄνθρωποι (πλὴν τῶν Χριστιανῶν), οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ... Ἡ κατανόησίς μου τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι πολὺ εὐρεῖα γιὰ μένα, (ὥστε) νὰ πιστεύω ὅτι μόνον αὐτὸ τὸ περιωρισμένο τμήμα,

60. Βλ. ἐνδεικτικῶς «WCC Publications 1992»/Catalogue (pp. 14-15)· ἐπίσης «Catalogue 1994» (pp. 13-14).

καλούμενο Χριστιανική ἐκκλησία, θὰ σωθῆ... Ἐὰν εἶσαι Χριστιανός, θὰ πρέπει νὰ εἶσαι ἀνοικτός καί εὐρύς, ὄχι στενός καί κλειστός»⁶¹!...

61. Βλ. ἔφημερ. «**Australian**»/Monday, February 11, 1991· τὸ σχετικὸ ἄρθρο τῆς ἔφημερίδος εἶχε τὸν ἐνδεικτικὸ τίτλο «*All Faiths Are One With God WCC*» (παρὰ **John Edward Millheim**/D.Min., General Secretary-TAM, «*A report of the 7th World Assembly...*», περιοδ. «**Orthodox Christian Witness**», No 47, August 5/18, 1991, σελ. 4 - τὸ ἄρθρο ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὴν Λουθηρανικὴ ἔφημερίδα «**Christian News**»/April 8, 1991).

§ 4. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Κανμπέρρας⁶²

Το 1990 ὁ Μέγας Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Τσέτσης, Μόνιμος Ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν ἔδρα τοῦ «Π. Σ.Ε.» στὴν Γενεύη, ἀναφερόμενος προσυνηδριακὰ στὶς τρεῖς δυσκολίες, πού ἐνδεχομένως θὰ ἀντιμετώπιζε ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευσις, ἡ ὁποία θὰ συνήρχετο τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1991 στὴν Κανμπέρρα Αὐστραλίας, ἔγραφε τὰ ἐξῆς:

«Ἐνα τρίτο πρόβλημα πού θὰ ἀντιμετωπίσουν πολλές ὀρθόδοξες καὶ ἑτερόδοξες ἐκκλησίες στὴν Κανμπέρρα, σχετίζεται μὲ τὴ θέση πού πήρε πρόσφατα τὸ ΠΣΕ ἐναντι τῶν ἄλλων θρησκευμάτων. Εἶναι κοινὸ μυστικὸ ὅτι πολλὰ στελέχη τοῦ Συμβουλίου, κυρίως δὲ αὐτὰ πού ἀνήκουν στὴν Ἐπιτροπὴ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου, ἐμφοροῦνται ἀπὸ ἓνα ἐκδηλο συγκρητιστικὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖο φαίνεται ἀπροκάλυπτα πλέον τόσο στὶς ἐκδόσεις τῆς παραπάνω Ἐπιτροπῆς, ὅσο καὶ σὲ ἄλλα κείμενα τοῦ ΠΣΕ, ὅπου, εὐκαίρως - ἀκαίρως, προβάλλεται ἡ θεολογικὴ καὶ πνευματικὴ σπουδαιότης τοῦ “πιστεῦω” τῶν ἄλλων

62. Βλ. μία πλήρη περιγραφὴ τῶν ἀφορώντων στὴν Ζ' Γ.Σ. τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν Κανμπέρρα, στὸ περιοδ. «Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καὶ Μαρτυρία», ἀριθ. 22-23/Ἰανουάριος-Ἰούνιος 1991, σελ. 226-276: «Ἡ συγκρητιστικὴ ταυτότης τοῦ “Π.Σ.Ε.” εἰς Κανμπέρραν Αὐστραλίας...». Ἡ κριτικὴ συνεχίζεται καὶ θὰ δημοσιευθῆ αὐτοτελῆς, ἐπιμυημένη καὶ βελτιωμένη.

θρησκευμάτων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ προπαρασκευαστικὸ κείμενο τῆς Συνελεύσεως, μὲ μερικὰ ἐρωτήματα ποῦ θέτει, **προκαλεῖ σύγχυση καὶ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ παρερμηνεῖες ὅσον ἀφορᾷ στὴν παρουσία καὶ τὶς σωστικὲς ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸν κόσμον.** Ἡ Συνέλευσις τῆς Κανμπέρρας, θέλοντας ἐνδεχομένως νὰ ὑπογραμμίσαι τὴ σημασία τοῦ διαθρησκειακοῦ διαλόγου (χρήσιμου ἐξ ἄλλου καὶ ἀναγκαίου ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις) καὶ εὐρικόμενη ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ ἰδιόμορφου κοινωνιολογικοῦ περιβάλλοντος τῆς Αὐστραλίας, **εὐκόλα θὰ μπορούσε νὰ ὑποκύψει στὸν πειρασμὸ τῆς σχετικοποιήσεως τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν κόσμον, ἢ ἀκόμη χειρότερα, νὰ τὸ ταυτίσει μὲ οἰοδήποτε ἄλλο “πνεῦμα” ποῦ εἶναι παρὸν σὲ ἄλλα θρησκευτάματα ἢ στὶς πεποιθήσεις τῶν αὐτοχθόνων τῆς Αὐστραλίας καὶ ἄλλων ἰθαγενῶν λαῶν»⁶³.**

Δυστυχῶς οἱ προβλέψεις αὐτὲς ἀπεδείχθησαν «**προφητικά**», ὅταν ληφθῆ ὑπ’ ὄψιν, ὅτι ἐκτὸς τῶν ἄλλων,

63. Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Τσέτσι, «Ἀπὸ τὸ Βανκούβερ στὴν Κανμπέρρα. Οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ στὴ ζωὴ τοῦ ΠΣΕ κατὰ τὴν παρελθούσα ἑπταετία», περιοδ. «**Ενημέρωσις**», ΣΤ-1990/11-12, σελ. 4, ὑπογραμ. ἡμέτ.

• **Τὰ δύο πρῶτα** προβλήματα ποῦ θὰ ἀντιμετώπιζε ἡ Ζ΄ Γ.Σ. ἦσαν: **α)** «**ἡ τυχὸν** ἀπόπειρα ὠρισμένων κυκλωμάτων, νὰ παραγκωνίσουν τὶς Ἐκκλησιαστικὰ μέλη τοῦ ΠΣΕ κατὰ τὴν λήψη ἀποφάσεων, γιὰ νὰ ἐπιβάλλουν ἰδέες ἢ προγράμματα ποῦ θὰ ἀντικατόπτριζαν μιὰ ὠρισμένη κοινωνικὴ ἢ θεολογικὴ γραμμὴ» καὶ **β)** ἡ **δυσκολία** ἐν σχέσει μὲ τὸ Φεμινιστικὸ Κίνημα, ἐφ’ ὅσον οἱ γυναῖκες διεκδικοῦν σταθερὰ «**ἡγετικὲς θέσεις σὲ ἀναλογία 50%**» μέσα στὸ «Π.Σ.Ε.», πρᾶγμα ἄλλωστε, τὸ ὁποῖο καὶ ἐπέτυχαν στὴν Συνέλευσι τῆς Κανμπέρρας.

«ἀκούστηκαν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Συνελεύσεως καὶ μερικές φωνές, ποὺ προέτειναν στὶς Ἐκκλησίες νὰ **προχωρήσουν πέρα ἀπὸ τὸν “Χριστοκεντρισμὸ” τοῦ κηρύγματός τους, διότι ἀποκλείει τὶς ἄλλες θρησκείες καί, κατὰ συνέπεια, ἐμποδίζει τὸν διαθρησκειακὸ διάλογο**»⁶⁴.

Στὴν Γενικὴ Συνέλευσι τῆς Κανμπέρρας δὲν συζητήθη ἀπλῶς καὶ μόνον τὸ θέμα τῶν σχέσεων μὲ τὶς ἄλλες θρησκείες, ἀλλὰ παρευερέθησαν καὶ πάλιν ὡς ἐπίσημοι φιλοξενούμενοι δεκατρεῖς ἐκπρόσωποι ἄλλων θρησκειῶν, στοὺς ὁποίους περιλαμβάνοντο ἕνας Μουσουλμᾶνος, δύο Ἰουδαῖοι, δύο Ἰνδουῖσταί, δύο Βουδδισταί, ἕνας Σίχ, καὶ ἕνας Σιντοϊστῆς, μάλιστα δὲ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἔλαβαν καὶ ἐνεργὸ μέρος σὲ μερικὰ Προγράμματα⁶⁵!

64. Καθηγητοῦ π. Ἐμμανουὴλ Κλάψη, «“Τὶ τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις”. Ἱεραποστολικές ἐπιπτώσεις τῆς Ζ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΠΣΕ», στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευση..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 260-261, ὑπογραμ. ἡμέτ.

• **Τὸ γεγονός** τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ «Ἀρχές», στὶς ὁποῖες βασίζεται κάθε προσπάθεια τοῦ «Π.Σ.Ε.» γιὰ Διαθρησκειακὸ Διάλογο τελικὰ δὲν ἐξασφαλίζουν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως καὶ τὴν πιστότητα στὸ μοναδικὸ Εὐαγγελικὸ Μῆνυμα, ἐφ' ὅσον οὕτως ἢ ἄλλως οἱ «Ἀρχές» αὐτὲς ἔχουν ὡς θεμέλιο ἕναν ἀποψιλωμένο Χριστιανισμό, ἕναν οὐμανιστικὸ ρομαντισμὸ, μίαν «χιλιαστικὴ» σκοποθεσία (βλ. τὶς «Ἀρχές»/α'-ζ', τοῦ **Γ. Ν. Λαιμοπούλου**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 45-46).

65. βλ. περιοδ. «**One World**», No 164/March-April 1991, p. 16a/§ *Moving to unity*· περιοδ. «**E.P.S.**», No 5/91.02.52: «*Children help assembly reflect on justice, peace, creation issues*» καὶ No 5/91.02.50: «*Muslim Assembly guest calls for strengthening of inter-faith dialogue*»: **ειδικὸ τεύχος** «*Cenberra 91/Assembly Slide Set*», p. 5, Slide 25: «*Come, Holy Spirit: The Assembly Message*», στὸν τόμο **Michael Kinnamon, Signs of the Spirit/Official Report Seventh Assembly**, WCC Publications, Geneva 1991, p. 2 (βλ. τὸ «**Μῆνυμα**» ἑλληνιστὶ στὸν Συλλο-

Ἡ Ζ' Γενική Συνέλευσις ἀντιμετώπισε τὴν «πρόκλησι» τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸ «πλου-

γικὸ Τόμο, Ἡ Ζ' Γενική Συνέλευσις..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 108, § 4)· **Michael Kinnamon**, ἐνθ' ἄνωτ., π. 8/§ 1.2. *Canberra 1991: A Personal Overview and Introduction - The Participants*: «The "guest" category included ten persons from faiths other than Christianity. Prof. Is-Haq Oloyede, a Muslim from Nigeria, offered greetings to the assembly on their behalf. **These persons**, said WCC president Lois Wilson in a brief response, **"are more than guests. They are companions on the way as we seek a more authentic human existence"**»· **Ans van der Bent**, «WCC Assemblies», ἐνθ' ἄνωτ., π. 1096α· **John Edward Milheim**, ἐνθ' ἄνωτ. (ύποσημ. 61), π. 4.

- **Ἡ παρουσία** καὶ ὁ χαιρετισμὸς τῶν ἐπισήμων ἀλλοθρήσκων ἐπισκεπτῶν προβάλλεται ἐμφατικῶς στὴν τηλεταινία «WCC Seventh Assembly "Highlights"» (Time 40'/WCC Visual Arts Section).

- **Βλ. ἐπίσης: Anantanand Rambachan**, «Dialogue at the WCC Assembly»/A Hindu Response, περιοδ. «**One World**», Νο 166/June 1991, pp. 14-15.

Ἡ Ο.Α.Ρ., Ἰνδουϊστῆς ἀπὸ τὸ Trinidad καὶ παρῶν στὴν Κανμπέρρα, **καλωσορίζει καὶ ἐπαινεῖ** «τὴν ἀπόφασιν τοῦ ΠΣΕ νὰ προσκαλέσῃ μέλη τῶν ἄλλων πίστειων στὴν Ἑβδόμη Γενική Συνέλευσιν» τοῦ **ὀμιλεῖ** γιὰ «κοινὸ ὄραμα» τῶν θρησκειῶν γιὰ τὴν προστασία τοῦ πλανῆτου μας, διότι «δὲν μποροῦν νὰ υπάρξουν λύσεις μὲ τίς προσπάθειες μιᾶς ἀπομονωμένης ομάδος ἢ παραδόσεως», ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦταν τὸ μοναδικὸ κίνητρο προσκλήσεως ἀλλοθρήσκων στὴν Συνέλευσι: «Φανερώνει (ἢ πρόσκλησις) τὸ γεγονός, ἀνεγνωρισμένο ἀπὸ τὸ ΠΣΕ διὰ τῆς ἐξόχου ἐργασίας τοῦ ὑποτιμήματος γιὰ τὸν Διάλογο μὲ τοὺς Ἀνθρώπους τῶν Ζωντανῶν Πίστειων, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ πολυμορφία προκαλεῖ (θέτει ἐν ἀμφιβολίᾳ) πολλὰς κληρονομημένες θεολογικὰς βεβαιώσεις γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴν σχέση τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν κόσμον»· **βεβαιώνει**, ὅτι ἡ παρουσία ἀλλοθρήσκων στὴν Κανμπέρρα «δὲν ἦταν ἐντελῶς συμβολικὴ»: «ὄλοι μας ἡμεθα πολλοὶ ἐνεργητικοὶ στὰ διάφορα ὑποτιμήματά μας, στὰ τμήματα καὶ στὸ ἐπιτυχὲς πρόγραμμα ἐπισκεπτῶν», πρᾶγμα ποῦ ἀπετέλεσε «μία σημαντικὴ ἀλλαγὴ» ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν τοῦ Βανκούβερ (1983)· **ἐκφράζει**, τέλος, τὴν ἀνάγκη μιᾶς θεολογίας τῶν θρησκειῶν, ἡ ὁποία νὰ καλλιεργῇ μία κατανόησιν τῆς σημασίας τῶν ἄλλων θρησκειῶν καὶ νὰ παρέχῃ μία ἰσχυρὰ βάση γιὰ διαθρησκευτικὸν διάλογο.

ραλισμό» του πολυμόρφου κοινωνικού περιβάλλοντός τους.

Αυτή όμως ή «πρόκλησις», αντί να ενεργή ως ώθησις για μαρτυρία, όμολογία και διακήρυξι έργω και λόγω άνοθεύτου του Εύαγγελικού Μηνύματος, έχει άποδειχθῆ, ότι όδηγεῖ τὸ «Π.Σ.Ε.» πέρα του «Χριστοκεντρισμοῦ»⁶⁴ και στὸν προβληματισμό, διὰ του Γενικοῦ Γραμματέως Αἰμιλίου Κάστρο,

«ἂν και κατὰ πόσο θὰ μπορούσαμε νὰ διακρίνομε σημεῖα τῆς ενεργείας του Ἁγίου Πνεύματος μέσα στην θρησκευτικὴ ἐμπειρία τῶν ὁπαδῶν ἄλλων θρησκευμάτων»⁶⁵!

Οἱ συγκρητιστικὲς τάσεις του «Π.Σ.Ε.» εἶναι ἀναμφισβήτητες, ὅταν ἀναλογισθῆ κανεῖς, ὅτι ἐνεφανίσθησαν στην Κανμπέρρα, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ προαναφερθεῖς δραστήριος Οἰκουμενιστῆς π. Γεώργιος Τσέτσης,

«προσπάθειες ὀριμένων τριτοκοσμικῶν κυρίως θεολόγων νὰ διευρύνουν τὸν σκοπὸ του ΠΣΕ ἐγκολπώνοντας και ἄλλα θρησκευματα, με τὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι “ὁ ὅρος Οἰκουμένη ὑποδηλώνει ὀλόκληρη τὴν κατοικημένη ὑφῆλιο και ὄχι μόνο τὸ Χριστιανικὸ της τμήμα”⁶⁷!...

⁶⁶. Καθηγητοῦ π. Ἐμμανουὴλ Κλάψη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 260, ὑπογραμ. ἡμέτ.

⁶⁷. Περιοδ. «Ενημέρωσις», Θ-1993/5, σελ. 8: «Μία Ὁρθόδοξη Ἐνδοσκοπήσι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως Σήμερα”: Θέμα ὀμιλίας στα πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων εἰς Μνήμην Γεωργίου Φλωρόφσκυ».

• Μίαν σαφεστάτη ἐκφρασι αὐτῆς τῆς ἀπόψεως εἶχαμε στην «Δήλωσι» τῆς Διαθρησκειακῆς Διασκέψεως του Χόνγκ Κόνγκ/ Αύγουστος 1990 - προετοιμασία για τὸς φιλοξενουμένους ἄλλων θρησκείων στην Κανμπέρρα (βλ. ὑποσημ. 56). Στην πρώτη ἀπὸ τίς προτεινόμενες «βασικὲς κοινὲς ἰδέες/ ἀντιλήψεις», ἐπὶ τῶν ὀποίων θὰ οἰκοδομηθῆ «τὸ νέο παράδειγμα σχέσεων» Χριστιανῶν και ἄλλοθρήσκων, λέγονται τὰ ἐξῆς:

Γιὰ νὰ μὴ νομίση ὅμως κανεὶς, ὅτι ἀστοχοῦμε στὶς ἐκτιμήσεις μας ἢ ὅτι ὑπερβάλλουμε, ὑπογραμμίζουμε, ὅτι καὶ ὁ γνωστὸς Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Πρωτοπρεσβύτερος π. Θεόδωρος Ζήσης ἀναφέρεται ἐπίσης στὸν

«νεφελώδη θεολογικὸ συγκρητισμὸ καὶ σχετικισμὸ τῶν Προτεσταντῶν, ὁ ὁποῖος ἐπιτέλους, μετὰ τὴν γυμνὴ καὶ ἀπροκάλυπτη ἐμφάνισή του στὴν Ζ΄ Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στὴν Καμπέρα τῆς Αὐστραλίας (Φεβρουάριος 1991), ἄρχισε νὰ ἀνησυχεῖ τοὺς Ὁρθοδόξους»⁶⁸.

Ἡ πλέον ὅμως χαρακτηριστικὴ μαρτυρία γιὰ τὶς τάσεις τοῦ «Π.Σ.Ε.» προέρχεται ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ὀρθοδόξους Συνέδρους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ εἰδικὸ κείμενο ποὺ κατέθεσαν στὴν Κανμπέρρα, παρετήρουν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς:

«ἀπὸ πολλὰ κείμενα τοῦ ΠΣΕ ἀπουσιάζει ἡ κατάφαση ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου» καὶ παρατηρεῖται «μὴ αὐξουσα ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ βιβλικὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη περὶ α) τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, β) τῆς σωτηρίας, γ) τῆς “καλῆς ἀγγελίας” αὐτοῦ τούτου τοῦ Εὐαγγελίου, δ) τοῦ ἀνθρώπου, ὡς

«(α) Ὅλοι ζοῦμε σὲ μία οἰκία/oikia, σὲ ἓνα “νοικοκυριό”/ household. Ἡ οἰκουμένη/oikoumene ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς μὲ ὅλες τὶς μορφές ζωῆς τους καὶ ὅλες τὶς θρησκευτικὲς οἰκογενεῖές τους. Ἡ “εἰρήνη, δικαιοσύνη καὶ ἀκεραιότης τῆς δημιουργίας” ἀπασχολεῖ ἀναπόφευκτα ἐπὶ μακρὸν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα καὶ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἓν διαλόγῳ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἄλλων πίστεων, ὅπως ἐπίσης καὶ μὲ αὐτοὺς ποὺ δὲν ὁμολογοῦν πίστι» (περιοδ. «E.P.S.», No 34/ 90.10.41).

68. Καθηγητοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Θεοδώρου Ζήση, «Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ἡ “Ὁρθοδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων», περιοδ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», No 744/ Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1992, σελ. 1134, ὑπογραμ. ἡμέτ.

δημιουργήματος “κατ’ εικόνα και όμοίωση του Θεού”, και ε) τῆς Ἐκκλησίας»⁶⁹.

Ἐπίσης μὲ τὸ Κείμενό τους αὐτὸ οἱ ὀρθόδοξοι Σύνεδροι ἐπεσήμαιναν καὶ

«τὶς τάσεις ὑποκαταστάσεως, ἀπὸ ἓνα “ἰδιωτικὸ” πνεῦμα, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἢ ἀπὸ ἄλλα πνεύματα, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀναπαύεται ἐν τῷ Υἱῷ»

καὶ ἐδήλωναν ὅτι θεωροῦσαν ἀδύνατο

«νὰ ἐπικαλούμαστε τὰ πνεύματα “τῆς γῆς, τοῦ ἀέρα, τοῦ νεροῦ καὶ τῶν πλασμάτων τῆς θάλασσας”»⁷⁰.

Ἦταν ἐκπληκτικὸ νὰ προβάλλωνται στὴν Κανμπέρρα

«παγανιστικές, ἀνιμιστικές καὶ εἰδωλολατρικές ἀντιλήψεις περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δείγμα τῆς βαθειᾶς ἀλλοτρίωσης τῆς προτεσταντικῆς θεολογίας»⁷¹.

Βεβαίως αὐτὰ δὲν συνέβαιναν γιὰ πρώτη φορὰ στὰ πλαίσια τοῦ «Π.Σ.Ε.», πράγμα ποῦ βαραίνει περισσότερο τὰ ὀρθόδοξα μέλη τοῦ Οἰκουμενικοῦ αὐτοῦ Ὄργανισμοῦ.

Στὸ Σὰν Ἀντώνιο τοῦ Τέξας τὸ 1989, στὸ Συ-

69. «“Σκέψεις τῶν Ὀρθοδόξων Συνέδρων”: Δήλωση...», ἐνθ’ ἄνωτ. (ὑπόσημ. 5), σελ. 79, § Β3/ § Ὀρθόδοξες ἀνησυχίες, ὑπογραμ. ἡμέτ.

70. «Σκέψεις τῶν Ὀρθοδόξων Συνέδρων», αὐτόθι, σελ. 80-81, § Β5.

71. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, «Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν ἢ Λέσχη Ὀρησκευομένων Ἀνθρώπων;/ Ἐντονότεροι οἱ προβληματισμοὶ μετὰ τὴν Ζ’ Γεν. Συνέλευση τῆς Καμπέρα», στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ’ Γενικὴ Συνέλευση..., ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 176-177/§ Παγανιστικές καὶ εἰδωλολατρικές «θεωρίες» περὶ Ἁγίου Πνεύματος, ὑπογραμ. ἡμέτ. (τὸ αὐτὸ ἄρθρο καὶ στὸ περιοδ. «Πειραϊκὴ Ἐκκλησία», ἀριθ. 4/Μάρτιος 1991, σελ. 58-59).

νέδριο «Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ» (22-31 Μαΐου), οἱ ὀρθόδοξοι εἶχαν καὶ πάλι ἀναγκασθῆ νὰ διαμαρτυρηθοῦν μὲ ἰδιαίτερη Δήλωσι γιὰ τὴν διαστρέβλωσι ὑπὸ τῆς Διασκέψεως

«μερικῶν θεμελιωδῶν διδασκαλιῶν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως» ποὺ ἀφοροῦσαν τὴν Τριαδολογία, τὴν Χριστολογία καὶ Πνευματολογία, τὴν «παραφθορὰν τῆς γλώσσης τῆς Ἁγίας Γραφῆς» καὶ τὴν «ἀπόπειραν ἐπανασυγγραφῆς τῆς», τέλος δὲ τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν⁷².

72. Καθηγητοῦ Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, «Αἱ Ὀρθόδοξοι Δηλώσεις εἰς Διασκέψεις καὶ Συνέδρια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως», περιοδ. «**Ἐκκλησία**», ἀριθ. 12/1-15.9.1989, σελ. 491α καὶ ἀριθ. 13/1.10.1989, σελ. 538β, ὑπογραμ. ἡμέτ.

§ 5. *Ἡ εἰσήγησις τῆς Δρος Τσάνγκ Χιούν Κιουνγκ*⁷³

Ἡ ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ - ὁμιλία τῆς νεαρᾶς Νοτιοκορεάτιδος Πρεσβυτεριανῆς θεολόγου Δρος Τσάνγκ, Καθηγητρίας στὸ γυναικεῖο Πανεπιστήμιο ἁεῖᾶ τῆς Σεούλ, δημιούργησε ἓνα «θεολογικὸ χάος»⁷⁴.

Τὴν Παρασκευή, 8 Φεβρουαρίου 1991, ἡ φεμινίστρια θεολόγος εἰσήλθε στὴν σκηνὴ τοῦ ἀμφιθεάτρου τοῦ συνεδριακοῦ κτιρίου τοῦ πανεπιστημιακοῦ συμπλέγματος τῆς Κανμπέρρας «κατὰ θεαματικὸ τρόπο»⁷⁵, συνοδευομένη ἀπὸ δεκαεξαμελὲς «χορευτικὸ συγκρότημα»⁷⁵ νέων Κορεατῶν καὶ

73. *Chung Hyun Kyung, Professor of Theology, Ewha Women's University, Seoul/Presbyterian Church in South Korea (Michael Kinnamon, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 37 καὶ 15).*

74. *Ἀρχιμ. Γενναδίου Λυμούρη/Δρ Θ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Στρασβούργου Γαλλίας, «Ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Οἱ θεολογικοὶ προβληματισμοὶ τῆς καὶ ἡ ὀρθόδοξος παρουσία καὶ μαρτυρία», περιοδ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», ἀριθ. 738/Μαῖος - Αὐγούστος 1991, σελ. 349/§ 2. Οἱ θεολογικοὶ προβληματισμοὶ τῆς συνελεύσεως.*

75. *Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Τσέση, «Χρονικὸ καὶ Συνοπτικὴ Ἀποτίμησις τῆς Ζ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΠΣΕ/Κανμπέρρας, 7-20 Φεβρουαρίου 1991», στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευσις..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 20/§ Τὸ κύριο καὶ τὰ ἐπιμέρους θέματα: Michael Kinnamon, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 15/§ 1.5. The theme: «Her entrance into the Convention Centre's Royal Theatre was accompanied by sixteen Korean and two Aboriginal dancers, complete with gongs, bells, drums, clap sticks and candles».*

Αύστραλῶν Ἰθαγενῶν, «συνοδεία τυμπάνων καὶ χορῶν»⁷⁵, καὶ

«προσεπάθησε κατὰ ἓνα τρόπο φαντασμαγορικό, “μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν” τῆς πατρίδος τῆς, μὲ ἀπαγγελίες καὶ θεατρικὰ σχήματα νὰ δώσει ἓνα καθαρὰ ἀσιατικὸ χρῶμα εἰς τὴν παρουσίαν τῆς καὶ νὰ ἐντυπωσιάσει τοὺς πάντας»⁷⁶.

Καὶ ἀμέσως, μὲ παλμὸ καὶ τόλμη

«ἄρχισε νὰ ἐπικαλῆται τὰ πνεύματα τῶν θυμάτων τραγικοῦ θανάτου»⁷⁷.

Τὸ σθῆσιμο τῶν φώτων, ἡ ὑποβλητικὴ μουσική, ὁ ὑποβλητικώτερος χορὸς, ὁ ἔντονος ἀσιατικὸς συμβολικὸς διάκοσμος (*décor*), ἡ ἰδιάζουσα ἐνδυμασία, ὁ δραματικὸς θεατρικὸς τόνος τῆς ὁμιλίας, τὸ θριαμβευτικὸ καὶ ὑπερφίαλο τῆς νεαρᾶς φεμινιστρίας, οἱ συνολικῶς δεκαοκτῶ «**ἐπικλήσεις**», δηλαδὴ ἡ «**δυναμικὴ**» σύνθεσις χοροῦ καὶ δράματος, ἤχου καὶ συμβόλου, λόγου καὶ κινήσεως, προεκάλεσαν ὄχι μόνον αἰφνιδιασμὸ στοὺς θεατὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν βαθεῖα αἴσθησι τῆς παρουσίας τοῦ πονηροῦ πνεύματος⁷⁸.

Ἦταν πράγματι κάτι τὸ καθαρῶς δαιμονικό⁷⁹!

Δὲν θὰ ἀναφερθοῦμε ἐδῶ ἀναλυτικῶς σὲ ὅλη τὴν ὁμιλία τῆς Δρος Τσάνγκ, μόνον ἐπισημαίνουμε, ὅτι ἡ εἰσήγησίς τῆς εἶναι ἓνα πολὺ ἀντιπροσωπευτικὸ δείγμα τῆς Κορεατικῆς «*Mίν Τζοὺνγκ θεολογίας*»,

76. Ἀρχιμ. Γενναδίου Λυμούρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 351.

77. Περιοδ. «*One World*», No 164/March-April 1991, p. 13c/ *Reflecting on the faith, § Traditional and contextual*: **Michael Kinnamon**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 15· περιοδ. «*E.P.S.*», No 5/91.02.41: «*Gulf war and Aboriginals dominate first days of Assembly*».

78. Περιοδ. «*Orthodox Christian Witness*», No 47 [1151]/ August 5/18, 1991, p. 7 (ἀναδημοσίευσίς ἀπὸ τὴν Λουθηρανικὴ ἐφημερίδα «*Christian News*»/April 8, 1991).

79. Βλ. ἐπίσης: «*WCC Seventh Assembly “Highlights”*» καὶ «*Canberra 91/Assembly Slide Set*», p. 4, Slide 16.

που αναπτύχθηκε κατά την τελευταία εικοσαετία ως «πολιτική θεολογία άπελευθερώσεως» και αναμινγύει σαμανισμό, βουδδισμό, κομφουκιανισμό, χριστιανισμό και πολιτικές ιδεολογίες⁸⁰.

Ήταν πασιφανές, ότι η είσήγησις τῆς νεαρᾶς Νοτιοκορεάτιδος ανέτρεψε τὰ πάντα:

«έπροχώρησε πολύ περισσότερο μακριὰ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀφοῦ εἶχεν ἔντονον τόνον “συγκρητισμοῦ καὶ πανθεισμοῦ”, δηλαδὴ ἀντιλήψεις καὶ πεποιθήσεις τελειῶς ξένας πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ἐπηρεασμένας ἴσως ἀπὸ τὸ εἰδωλολατρικὸν περιβάλλον τῆς πατρίδος τῆς ὁμιλητρίας»⁸¹.

80. Ἡ «*θεολογία Μιν-τζούνγκ*» (*Minjung Theology*) («*Μ.Θ.*») εἶναι μία ἰθαγενὴς θεολογία πολιτικῆς καὶ πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη στὴν Κορέα προσφάτως (1970 κ.έ.).

• *Μιν-τζούνγκ* εἶναι κορεατικὴ λέξις καὶ σημαίνει λαός, μάζα ἢ μάζα λαοῦ, εἰδικῶς ὅμως ἀναφέρεται στοὺς καταπιεζομένους ἐναντι τῶν καταπιεστῶν ἢ τοὺς πτωχοὺς ἐναντι τῶν πλουσίων καὶ δυνατῶν. Ἡ «*Μ.Θ.*» ἀνεπτύχθη ἀπὸ τὸν πολιτικὸ ἀγῶνα τῶν Χριστιανῶν τῆς Κορέας, ἐναντι τῆς πολιτικῆς καταπίεσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς περιθωριοποιήσεως τοῦ λαοῦ στὴν Νότιο Κορέα. Ἡ «*Μ.Θ.*» εἶναι βαθειὰ ριζωμένη στὸν πολιτισμὸ καὶ τὶς θρησκείες τοῦ Κορεατικοῦ λαοῦ, μάχεται γιὰ τὴν ἐξάλειψι τῆς διαιρέσεως Β. καὶ Ν. Κορέας καὶ ἔχει οἰκουμενικὴ κατεύθυνσι κυρίως μέσῳ τῆς ἐργασίας τῆς «*Χριστιανικῆς Διασκέψεως Ἀσίας*»/*Christian Conference of Asia* (βλ. **Daving Kwang-sun Suh**/Presbyterian Church of Korea, Professor of theology at Ewha Woman's University, Seoul, Korea, «*MinJung Theology*», στὸ «*Dictionary of the Ecumenical Movement*», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 998a-1000a).

• Ἄλλα ἔγγραφα στὸ «*D.E.M.*», ὅπου γίνεται ἀναφορὰ στὴν «*Μ.Θ.*»: «*Asian Theology*» (p. 980-982)· «*People*» (p. 797)· «*Buddhist-Christian Dialogue*» (p. 112-113)· «*Human Rights*» (p. 486)· «*Jesus Christ*» (p. 543-544)· «*Justice*» (p. 555)· «*Poor*» (p. 805)· «*Theology by the People*» (p. 984).

81. Περιοδ. «*Ὁ Σωτήρ*», ἀριθ. 1416/8.5.1991, σελ. 279a: «*Μετὰ τὴν Γ. Συνέλευσιν τοῦ Π.Σ.Ε.*» (Α').

Καὶ ὅλα αὐτὰ πότε; Ὅπως πολὺ σωστὰ παρατηρήθη,

«ὅταν ἔχουν γραφῆ καὶ ἀκουσθῆ τὸν τελευταῖο καιρὸ “σενάρια” ποὺ ἐπιδιώκουν τὴν εὐθυγράμμιση ὄλων τῶν θρησκειῶν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐνότητος ποὺ ἐπικρατεῖ στὸν κόσμος: ἐνότητα πολιτική, οἰκονομική, νομισματική, στρατιωτική, ἐμπορική, γιατί ὄχι καὶ θρησκευτική, χωρὶς δεσμεύσεις βέβαια καὶ δογματισμούς»⁸².

Ἐνδεικτικῶς καὶ μόνον θὰ παρουσιάσουμε ἐδῶ τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ πέντε μέρη τῆς πολὺκροτης εἰσηγήσεως: τῆς βλασφημίου ἐπικλήσεως «τῶν πνευμάτων» τῆς δημιουργίας, στὰ ὁποῖα ἀσεβῶς συμπεριέλαβε καὶ τὸ δῆθεν πνεῦμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁸³.

Ζητῶ ἐκ τῶν προτέρων συγγνώμην γιὰ τὶς βλασφημίες ποὺ θὰ ἀναγνωσθοῦν, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖο, γιὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸ πλήρως, ὅτι τὸ βῆμα τοῦ «Π.Σ.Ε.» δὲν εἶναι τὸ βῆμα τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Χάριτος τῆς Ἀγίας Πίστεώς μας.

82. Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 177.

83. Οἱ τίτλοι τῶν πέντε μερῶν τῆς εἰσηγήσεως τῆς Δρος Τσάνγκ εἶναι οἱ ἐξῆς: *I. Ἐπίκλησις (Invocation)*, *II. Εἰς τὴν χώραν τοῦ Πνεύματος μετὰ τὰ πνεύματα πλήρη Χὰν (In the land of the Spirit with these spirits full of Han)*, *III. Ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς Βαβέλ εἰς τὸ Πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς (From the spirit of Babel to the Spirit of Pentecost)*, *IV. Κλήσις πρὸς μετάνοιαν: πρὸς μίαν «πολιτικὴν οἰκονομίαν ζωῆς» (Call for metanoia: towards a «political economy of life»)*, *V. Κρημνίζοντες τὰ τεῖχη μετὰ σοφίαν καὶ εὐσπλαγχνίαν (Break down the walls with wisdom and compassion)*.

• **Τὸ πλήρες κείμενο** τῆς εἰσηγήσεως ἀγγλιστὶ βλ. **Michael Kinnamon**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 37-47/§ 2.3. «*Come, Holy Spirit - Renew the whole creation*». **Μικρὰ ἀποσπάσματα** τῆς εἰσηγήσεως βλ. στὰ περιοδικά: «**E.P.S.**», No 5/9 1.02.45· «**S.OE.P.I.**», No 3/11.2.1991, p. 12· «**One World**», No 164/March-April 1991, pp. 13-14.

«Ἐπίκλησις»

Ἡ Πρεβυτεριανὴ θεολόγος καλωσορίζει τοὺς ἀκροατὰς «σὲ αὐτὴ τὴν χώρα τοῦ Πνεύματος» καὶ τοὺς προτείνει νὰ ἀφαιρέσουν τὰ ὑποδήματά τους. Αὐτὴ εἶναι μία συνήθεια τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ, προκειμένου «νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ». Ὑπενθυμίζει τὴν ἴδια περίπτωσι τοῦ Μωϋσέως πρὸ τῆς καιομένης βάρου. Προτρέπει «νὰ ἐτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τοῦ Πνεύματος» χωρὶς ὑποδήματα «στὴν ἅγια γῆ», «ἐνῶ θὰ χορεύουμε». Πράγματι, «πολλοὶ τὸ ἔκαναν»: ἀφῆρσαν τὰ ὑποδήματά τους⁸⁴. Αὐτὴ ἤδη τὰ εἶχε ἀφαιρέσει καὶ ἄρχισε τὶς δεκαοκτῶ «ἐπικλήσεις» τῆς:

«Μὲ ταπεινὴ καρδιὰ καὶ σῶμα, ἄς προσέξουμε στὶς κραυγὲς τῆς δημιουργίας καὶ τὶς κραυγὲς τοῦ πνεύματος ἐντὸς αὐτῆς.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἄγαρ, Αἰγυπτίας, μαύρης δούλης, ἐκμεταλλευομένης καὶ ἐγκαταλελειμμένης ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὴν Σάρρα, τοὺς προγόνους τῆς πίστεώς μας.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τοῦ Οὐρία, πιστοῦ στρατιώτου σταλέντος καὶ φονευθέντος στὸ πεδίο τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλέως Δαβίδ, ἐξ αἰτίας τῆς βασιλικῆς πλεονεξίας γιὰ τὴν σύζυγό του Βηρσαβέ.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰεφθάε, τοῦ θύματος τῆς πίστεως τοῦ πατρός της, ὁ ὁποῖος τὴν προσέφερε ὡς θυσία στὸν Θεό, ἐπειδὴ εἶχε νικήσει στὸν πόλεμο.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν νηπίων, τῶν φονευθέντων ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως Ἡρώδου κατὰ τὴν γέννησι τοῦ Ἰησοῦ.

84. Βλ. John Edward Millheim, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 4-5.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἰωάννας ντ' Ἄρκ καὶ τῶν πολλῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖες ἐκάησαν κατὰ τὴν “ἐξόντωσι τῶν μαγισσῶν” (witch trials), κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Μεσαίωνα.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀποθανόντων κατὰ τὶς σταυροφορίες.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν ἰθαγενῶν τῆς γῆς, θυμάτων τῆς γενοκτονίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀποικιοκρατίας καὶ τὴν περίοδο τῆς μεγάλης Χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς στὸν παγανιστικὸ κόσμον.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν Ἰουδαίων, τῶν φονευθέντων στοὺς θαλάμους τῶν ἀερίων κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ὀλοκαυτώματος.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν φονευθέντων ἀνθρώπων στὴν Χιροσίμα καὶ τὸ Ναγκασάκι ἀπὸ τὶς ἀτομικὲς βόμβες.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν γυναικῶν τῆς Κορέας στὸν Ἰαπωνικὸ “πρόστυχο στρατὸ” κατὰ τὸν δεῦτερο παγκόσμιον πόλεμον, οἱ ὁποῖες ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἐβασανίσθησαν ἀπὸ τοὺς αἰμοδιψεῖς στρατιώτας.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν Βιετναμέζων, οἱ ὁποῖοι ἐφονεύθησαν ἀπὸ (βόμβες) ναπάλμ, Agent Orange, ἢ τὴν πείνα ἐπάνω στὰ πλεούμενα.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τοῦ Μαχάτμα Γκάντι, Στήβ Μπίκο, Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ τοῦ νεωτέρου, Μάλκολμ Χ, Βίκτωρ Γιάρρα, Ὁσκαρ Ρομέρο καὶ πολλῶν ἀνωνύμων γυναικῶν μαχητῶν τῆς ἐλευθερίας, οἱ ὁποῖες ἀπέθαναν στὴν πάλη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν λαῶν τους.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν φονευθέντων ἀνθρώπων στὸ Μποπάλ καὶ Τσερνομπίλ καὶ τὸ πνεῦμα τῶν μεδουσῶν ἀπὸ τὴν δοκιμαστικὴ πυρηνικὴ ζώνη τοῦ Εἰρηνικοῦ.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν συντριβέντων ἀπὸ τὰ

τάνκς στο Καντζοῦ, τὴν πλατεῖα Τιενανμὲν καὶ τὴν Λιθουανία.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τοῦ τροπικοῦ δάσους τοῦ Ἀμαζονίου, ποῦ τώρα φονεύεται καθημερινῶς.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῆς γῆς, τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ὑδάτων, τῶν βιαζομένων, βασανιζομένων καὶ ἐκμεταλλευομένων ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη ἀπληστία γιὰ χρήματα.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τῶν στρατιωτῶν, πολιτῶν καὶ θαλασσιῶν δημιουργημάτων, τὰ ὅποια ἀποθνήσκουν τώρα στὸν αἱματηρὸ πόλεμο τοῦ Κόλπου.

Ἐλθέ. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀπελευθερωτοῦ, ἀδελφοῦ μας Ἰησοῦ, βασανισθέντος καὶ φονευθέντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ»⁸⁵.

* * *

Ἡ Δρ Τσάνγκ, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐπικλήσεως αὐτῶν τῶν «**πνευμάτων**», ἔκαυσε τὸν κατάλογο καὶ ἄφησε τὴν στάκτη νὰ διασκορπισθῇ ὑπὸ ἐκκωφαντικὴ μουσικὴ ὑπόκρουσι⁸⁶.

Ὑπογραμμίζουμε μὲ πολὺ πόνο ψυχῆς, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι Σύνοδοι, ὅταν διεμαρτυρήθησαν γιὰ τὶς διαφορὲς παρεκκλίσεις τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν Κανμπέρρα μὲ τὸ κείμενό τους «**Σκέψεις**»⁸⁷, δὲν ἐθεώρησαν ἀναγ-

85. «Come. The spirit of the Liberator, our brother Jesus, tortured and killed on the cross».

• **Λίαν** βλάσφημος ἡ ἀναφορὰ στὸν Κύριο καὶ Θεὸ μας Ἰησοῦ Χριστό! Δὲν ἀναφέρεται ὡς ταφεῖς, ἀναστὰς καὶ ἀναληφθεῖς. Ἐξισώνεται καὶ συγκαταριθμεῖται μὲ τὰ «**πνεύματα**» τῶν ἀνθρώπων (ἀνεξαρτήτως θρησκείας, ἰδεολογίας, φυλῆς) καὶ λοιπῶν δημιουργημάτων!

86. Βλ. Περιοδ. «**One World**», No 164/March-April 1991, p. 13· **Michael Kinnamon**, ἐνθ' ἄνωτ., p. 15· **τηλεταινίαν «WCC Seventh Assembly "Highlights"»**.

87. Βλ. «**Σκέψεις τῶν Ὀρθοδόξων Συνεδρῶν**»: Δήλωση

καῖο νὰ ἀναφερθοῦν εἰδικὰ στὸ κατάντημα τῆς νεαρᾶς εἰσηγητρίας καὶ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐντόνως γιὰ τὴν βλάσφημη «ἐπίκλησι» τοῦ «πνεύματος» τοῦ «Ἀπελευθερωτοῦ, ἀδελφοῦ μας Ἰησοῦ, βασανισθέντος καὶ φονευθέντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ»!

Ἡ ἐξίσωσις αὐτῆ τοῦ «πνεύματος» τοῦ «ἀδελφοῦ μας Ἰησοῦ» πρὸς τὰ «πνεύματα» τῶν προηγηθέντων «ἐπικλήσεων» ἀποτελεῖ φρικτὴ καὶ οὐρανομήκη βλασφημία, ἡ ὁποία κατέστησε τὸ βῆμα τοῦ «Π.Σ.Ε.» ὄντως βῆμα δαιμόνων...

Βεβαίως, ἡ εἰσήγησις τῆς Νοτιοκορεάτιδος θεολόγου προεξένησε ἀναστάτῳσι καὶ «**ποικιλία ἀντιδράσεων**» στὴν Κανμπέρρα⁸⁸.

τῶν Ὁρθοδόξων...», (Α. Εἰσαγωγή, Β. Ὁρθόδοξες ἀνησυχίες, §§ 1-8), στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευσις..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 77-82· περιοδ. «**Ενημέρωσις**», Ζ-1991/2-3, σελ. 14-16· περιοδ. «**Ἐπίσκεψις**», ἀριθ. 456/1.3.1991, σελ. 8-10· **Michael Kinnamon**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 279-282/§ 7.7. *Reflection of Orthodox Participants*.

88. Περιοδ. «**One World**», No 164/March-April 1991, p. 146.

• **Ὁ μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος** ἐχαρακτήρισε τὴν εἰσήγησι τῆς Δρος Τσάνγκ ὡς «**θέαμα τολμηρό**», «**ποῦ ἐκτράπηκε σὲ μιὰ ἀνεπίτρεπτη πλουραλιστικὴ καὶ συγκρητιστικὴ “κραυγὴ”**» καὶ «**προκαλεῖ ἐρεθισμοὺς**» καὶ «**δημιουργεῖ ἀντιδράσεις**» καὶ «**ἀγανάκτηση**», τέλος δὲ τὴν ὠνόμασε εὐστόχως «**ἀπρέπεια καὶ ἐκτροπὴ**» (Μητροπολίτου Μύρων Χρυσοστόμου, «**Γιατὶ ἀνησυχούμε**», στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ' Γενικὴ Συνέλευσις..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158 καὶ 159).

• **Μία** νηφάλια καὶ ἐπιτυχῆ κριτικὴ τῆς εἰσηγήσεως τῆς Δρος Τσάνγκ, βλ. **Γεωργίου Δ. Μαρτζέλου**/ Ἀν. Καθηγητοῦ Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ., «**Θεολογικὸς Ἀνιμισμὸς καὶ Ὁρθόδοξη Πνευματολογία. Μία ὀρθόδοξη ἀποψη μὲ ἀφορμὴ τὴν προκλητικὴν εἰσήγησιν τῆς καθηγ. Chung Hyun Kyung στὴ Ζ' Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ ΠΣΕ στὴν Καμπέρρα**», διὰ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἡ Δρ. Τ.Χ.Κ. «**ὀδηγεῖται τελικὰ σὲ μιὰ Πνευματολογία μὲ ἐντονο ἀνιμιστικὸ καὶ πανθεϊστικὸ χαρακτήρα, ποῦ δὲν ἔχει παρὰ ἐλάχιστην καὶ ἐπιφανειακὴν μόνον σχέση μὲ τὴν κλασικὴν Πνευματολογία τῶν διαφό-**

Οι υπέρμαχοι όμως της νεαρᾶς Πρεσβυτεριανῆς εἶναι βέβαιοι, ὅτι τελικῶς ἐπικρατοῦν, προτρέπουν ἐντόνως

«μεγαλύτερο ἄνοιγμα πρὸς τὴν Τσάνγκ καὶ πρὸς ἄλλες νέες θεολογίες»⁸⁹,

καὶ «δίδουν γραμμὴν» στὴν περαιτέρω πορεία τοῦ «Π.Σ.Ε.».

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε, ὅτι ἡ Δρ Τσάνγκ στὶς ἀντιδράσεις ἐναντίον τῶν συγκρητιστικῶν καὶ παγανιστικῶν δοξασιῶν της ἀπαντᾷ στερεότυπα ὡς ἐξῆς:

«Ὁ Βουδδισμὸς καὶ ὁ Σαμανισμὸς εἶναι ἡ μητέρα μου, ὁ δὲ πατέρας μου ὁ Χριστιανισμὸς»⁹⁰! ἤ,

ρων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν, καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Πνευματολογία. Ἴσως δὲν θὰ ἦταν ἀστοχο νὰ ὑποστηρίξουμε, ὅτι ἡ Πνευματολογία της, ὅπως διαγράφεται ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῆς εἰσηγήσεώς της, **καταντάει οὐσιαστικᾶ ἕνας πανθεϊστικὸς ἀνιμισμὸς μὲ χριστιανικὴ ἀπόχρωση ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, ἕνας θεολογικὸς ἀνιμισμὸς, ποῦ εἶναι τελειῶς ξένος πρὸς τὴ θιβλικὴ Θεολογία καὶ Ἀποκάλυψη** (βλ. περιοδ. «Καθ' Ὁδόν», ἀριθ. 4/Ἰανουάριος-Ἀπρίλιος 1993, σελ. 101-111, ὑπογραμ. ἡμέτ. Τὸ τεῦχος εἶναι ἀφιερωμένο στὸ ἐπίκαιρο ζήτημα «Εὐαγγέλιο καὶ Πολιτισμὸς», ὅπως ἐτέθη «δυναμικὰ» στὴν Ζ' Γ.Σ. τῆς Κανμπέρρας καὶ ἀπετέλεσε τὸ θέμα τοῦ Α' Συμποσίου, οἰκουμενιστικῆς θεβαίως προοπτικῆς, Καθηγητῶν τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ. καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Μποσσαὶ τῆς Ἑλβετίας/Θεσσαλονίκη, 1-3.10.1992).

89. Περιοδ. «E.P.S.», No 7/91.02.71: «“New wine” of controversial theology needs new wineskins - Chung».

• **Οἱ θαυμασταὶ** τῆς Τσάνγκ στὴν Κανμπέρρα βασίζουσι τὴν προτροπὴ τους αὐτὴν στὸ γεγονός, ὅτι «τὸ ΠΣΕ ἀντιπροσωπεύει μίαν ποικιλίαν πολιτισμῶν καὶ ἐμπειριῶν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποδέχεται (ἐπίσης) μίαν ποικιλίαν θεολογικῶν μεθοδολογιῶν».

90. Περιοδ. «Ἐνημέρωσις», Η-1992/5, σελ. 4: «Τὰ προβλήματα τῆς κυρίας Chung» (ἀπὸ συνέντευξι πού ἔδωσε ἡ καθηγήτρια Τσάνγκ τὴν 3.4.1992 στὸ περιοδικὸ «Episcopal News Service»).

«Τὰ σπλάχνα μου εἶναι σαμανιστικά, ἡ καρδιά μου Βουδδιστική, τὸ δεξιό μου μυαλό Κομφουκιανιστικό, τὸ ἀριστερό μου Χριστιανικό καὶ ἡ δημόσια γλῶσσα μου εἶναι Χριστιανική γλῶσσα»^{90α!}

Μετὰ τὴν Κανμπέρρα ἡ ριζοσπαστικὴ θεολογία τῆς νεαρᾶς φεμινιστρίας ἀποτυπώθηκε σὲ μία εἰδικὴ βιντεοταινία, τὴν κεντρικὴ διάθεσι τῆς ὁποίας ἔχει τὸ «Π.Σ.Ε.», τὸ ὁποῖο καὶ τὴν διαφημίζει μέσῳ τῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων του⁹¹.

Στὴν ταινία αὐτὴ ἐμφανίζεται ἡ Δρ Τσάνγκ νὰ συμμετέχη σὲ σαμανιστικὴ τελετὴ, νὰ κάνη διαλογισμό μὲ Βουδδιστὴ μοναχό, νὰ ὁμιλῇ γιὰ τὴν θηλυκὴ πλευρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀναπτύσσει τὶς συγκρητιστικὲς θεωρίες της.

Μάλιστα, ἡ βλάσφημος πρεσβυτεριανὴ θεολόγος ἐπισκέφθηκε τὸ Οἰκουμενικὸ Κέντρο τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν Γενεύη, ὅπου συνεζήτησε γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο της μὲ τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου, περιέγραψε τὴν Κανμπέρρα ὡς τὴν θεολογικὴ της «ἔξοδο» καὶ εἶπε,

90α. Chung Hyun - Kyung, «*The Wisdom of Mothers Knows No Boundaries*», στὴν συλλογικὴ ἐργασία, **Women's Perspectives** - Articulating the Liberating Power of the Gospel, Gospel and Cultures Pamphlet 14, WCC Publications, Geneva 1996, p. 31.

91. Korean Theologian Chung Hyun Kyung, «*Gentle but Radical*» (Time 32:45. Produced by KILIMANN PRODUCTION, Essen, Germany. Available from WCC, Visual Arts Section).

• **Βλ.** περιοδ. «**E.P.S.**», No 30/92.11.10: «*Chung's film, an eye-opener to her life, work*»· περιοδ. «**One World**», No 181/December 1992, p. 22: «*WCC Publications*»· ἐπίσης «*WCC Publications/Catalogue 1994*», p. 36c.

• **Πέντε** μῆνες μετὰ τὴν Κανμπέρρα οἱ Προτεστάνται τῆς Γενεύης προέβαλαν ἕνα νέο βιβλίον τῆς Δρος Τσάνγκ «*Ἀγὼν νὰ Εἶμεθα ὁ Ἥλιος Πάλιν*» (*Struggle To Be the Sun Again*), ὡς προσδιορίζον «*τὴν εἰδικὴ συνεισφορά τῆς ἀναδυομένης Ἀσιατικῆς γυναικείας θεολογίας, γιὰ μίαν κατανόησι τοῦ εὐαγγελίου*» ἐν σχέσει μὲ τὸν πολιτισμὸ (βλ. περιοδ. «**One World**», No 167/July 1991, p. 23b, στήλη «*Resource Roundup*»).

ὅτι ἐτοιμάζει ἓνα σχετικό βιβλίο μὲ τὸν χαρακτηριστικό τίτλο: «Ἐπιστολή ἀπὸ τὴν Σεούλ: Εὐαγγέλιο καὶ Πολιτισμὸς στὴν γυναικεῖα θεολογία»⁹².

* * *

• **Ἡ θανάσιμος ἁμαρτία** τῆς συμμετοχῆς τῶν ὀρθοδόξων στὴν Ζ' Γενικὴ Συνέλευσι τῆς Κανμπέρρα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγχωρηθῆ, παρὰ τὶς διαμαρτυρίες τους, ἐφ' ὅσον – μετὰ τὴν διαπίστωσι τῶν τάσεων τοῦ «Π.Σ.Ε.» πρὸς τὶς τριτοκοσμικὲς θεολογίες – καὶ τοῦ ἐν γένει ἐπικινδύνου διαθρησκειακοῦ «ἀνοιγματος», ὕστερα ἀπὸ ἑπτὰ μῆνες σὲ εἰδικὴ Διορθόδοξη Διάσκεψι στὸ Σαμπεζῦ τῆς Ἑλβετίας (12-16 Σεπτεμβρίου 1991), ἐξεπόνησαν μίαν ἐκτενῆ «Ἐκθεσι», καὶ ἀνανέωσαν τὴν ἀπόφασί τους

92. Βλ. περιοδ. «E.P.S.», No 3/93.01.44: «*Chung describes Canberra as her theological "coming out"*». Τὸ βιβλίο τῆς «*Epistle from Seoul: Gospel and Culture in women's Theology*», ὅπως ἐδήλωσε ἡ ἴδια, «*οἰκοδομεῖται ἐπ' αὐτοῦ πού ἔκαμα στὴν Κανμπέρρα*». Ἡδὴ διδάσκει Οἰκουμενικὲς σπουδὲς στὸ Union Theological Seminary τῆς Νέας Ὑόρκης στὴν Ἀμερικὴ καὶ ἀσχολεῖται μὲ μίαν θεματολογία πού περιλαμβάνει συγκρητισμό, καλλιέργεια καὶ συγχώνευσι ἀπόψεων τοῦ φεμινισμοῦ, ἀπελευθέρωσι, ἀσιατικὴ θεολογία κλπ. Πιστεύει ὅτι ἡ χριστιανικὴ (δυτικὴ ἀκαδημαϊκὴ) θεολογία εἶναι «*πολύ στεγανοποιημένη*» (*very compartmentalized*) καὶ ὅτι «*μία προτεσταντικὴ ἐκκλησία, σὰν τὴν ἰδικὴ μου, ἔχει χάσει τὴν ἡσυχία, τὰ σύμβολα, τὶς ἱεροτελεστίες (τελετουργικά, rituals)*», γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ δὲν μελετᾷ πλέον θεολογικὰ κείμενα, ἀλλὰ **προτιμᾷ** ποιήσι, ζωγραφικὴ, θεολογία μαύρων γυναικῶν καὶ **τὴν διαθρησκειακὴ πρακτικὴ μάλλον, παρὰ τὸν διαθρησκειακὸ διάλογο**: «*Λησμονῶ ἂν εἴμεθα Χριστιανοί, Ἰουδαῖοι, Βουδδισταί... εἴμεθα μαζί γιὰ ζωή*». Ἔτσι ἡ ἐρευνά τῆς γιὰ συμμάχους καὶ πρότυπα (models), τὴν ὠδήγησαν σὲ μίαν Βιετναμέζικη Βουδδιστικὴ κοινότητα στὴν Γαλλία καὶ μίαν Παπικὴ κοινότητα στὴν Κορέα, ἡ ὁποία ἐφαρμόζει τὸν Ζὲν διαλογισμό (Zen meditation)!...

«πρὸς μίαν πληρεστέραν ὀρθόδοξον συμμετοχὴν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν»⁹³!

93. Στὴν Διορθόδοξη αὐτὴ Διάσκεψι (Πατριαρχικὸ Κέντρο, 12-16 Σεπτεμβρίου 1991) συνήλθαν ἀντιπρόσωποι τῶν ὀρθόδοξων Οἰκουμενιστῶν καὶ τῶν λεγομένων ὀρθοδόξων Ἀνατολικῶν (Ἀντιχαλκηδονίων/Μονοφυσιτῶν), γιὰ νὰ συζητήσουν τὰ θέματα καὶ τὶς ἀνησυχίες ποὺ ἔθεσαν οἱ «Σκέψεις» στὴν Ζ΄ Γ.Σ. τοῦ «Π.Σ.Ε.». Καρπὸς τῆς συναντήσεως αὐτῆς ἦταν μία ἐξασέλιδος «**Ἐκθεσις**», ἡ ὁποία ἐπεδόθη στὸν Γ. Γραμματέα τοῦ «Π.Σ.Ε.» Αἰμίλιο Κάστρο τὴν 17η Σεπτεμβρίου, προκειμένου νὰ παρουσιασθῆ στὴν Κ.Ε. τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὴν 43η Συνεδρία τῆς (20-27.9.1991).

- **Εἶναι** πολὺ θλιβερὴ γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους Οἰκουμενιστὰς ἡ ἐμμονὴ τους στὸν δεινῶς παρεκτρεπόμενο Οἰκουμενικὸ Ὅργανισμὸ τῆς Γενεῦς καὶ στὴν συμμετοχὴ τους στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι, ἀλλὰ καὶ θλιβερώτερη ἡ συμφωνία τους στὸν Διαθρησκειακὸ Διάλογο, ὅπως γράφουν στὴν «Ἐκθεσι» τους:

«Ὁ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν διάλογος ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἐνότητος ὄλων τῶν χριστιανῶν **δύναται καὶ πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὸν διάλογον μετ' ἄλλων θρησκευτικῶν παραδόσεων (...)** ἡ πρόσφατος συνήθεια τῆς παρουσίας ἀντιπροσώπων **ἄλλων θρησκευτικῶν παραδόσεων εἰς Συνελεύσεις καὶ ἄλλας ἐκφράσεις τῆς οἰκουμενικῆς προσπαθείας εἶναι εὐπρόσδεκτος (...)** ἡ διακονία τοῦ (ΠΣΕ) συνίσταται εἰς τὴν διεύρυνσιν τῆς ἀντιλήψεως τῶν Ἐκκλησιῶν-μελῶν αὐτοῦ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν θρησκευτικῶν καὶ μὴ θρησκευτικῶν ρευμάτων ἐν τῷ κόσμῳ σήμερον καὶ **τὴν προώθησιν** τοῦ διαλόγου μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ μελῶν ἄλλων θρησκευμάτων» [§ 8 17] (βλ. «**Αἱ Ὅρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καὶ τὸ ΠΣΕ**»: Ἐκθεσις τῆς Διορθόδοξου Συσκέψεως Ὅρθοδόξων καὶ Ὅρθοδόξων μὴ Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν - μελῶν τοῦ ΠΣΕ/Σαμπεζύ, Ἑλβετία, 12-16 Σεπτεμβρίου 1991», στὸν Συλλογικὸ Τόμο, Ἡ Ζ΄ Γενικὴ Συνέλευση..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 93-106· περιοδ. «**Ἐπίσκεψις**», ἀριθ. 467/20.9.1991, σελ. 5-12· περιοδ. «**Ἐνημέρωσις**», Ζ-1991/9-10, σελ. 10-16· περιοδ. «**Ἀπόστολος Βαρνάβας**» Κύπρου, Ἰανουάριος 1992, σελ. 21-29· περιοδ. «**E.P.S.**», No 26/91.09.27/περίληψις ἐκτενῆς: «*WCC's Eastern, Oriental Orthodox member churches discuss ecumenism*»).

- **Ἡ 43η Συνεδρίασις** τῆς Κ.Ε. τοῦ «Π.Σ.Ε.» συνεζήτησε ἐκτενῶς τὶς ἀπόψεις τῆς «Ἐκθέσεως» τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν καὶ ἐχαρακτήρισε αὐτὴν διὰ τοῦ Γ. Γραμματέως του, ὡς «*a calm reflection and solid contribution*». Βλ. **Marlin Van**

Elderen, «*A new structure for the WCC*», περιοδ. «**One World**», No 170/November 1991, pp. 9-10· περιοδ. «**E.P.S.**», No 29/91.10.01: «*Central Committee roundup*» και No 29/91.10.02: «*Central Committee on common understanding, vision of WCC*»· περιοδ. «**Ενημέρωσις**», Ζ-1991/9-10, σελ. 4-7: «*Συνήλθε ή Κεντρική Έπιτροπή του ΠΣΕ*»· περιοδ. «**Απόστολος Βαρνάβας**», Φεβρουάριος 1992, σελ. 66-69: «*Κεντρική Έπιτροπή του ΠΣΕ*».

§ 6. Ἡ Δρ Τσάνγκ στο Μόναχο καὶ τὴν Βραζιλία

Η **ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟΣ** πτώσις τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ ἡ ἔμμονή του στὸ χάος τοῦ συγκρητισμοῦ θὰ ἀποδειχθῆ ἀκόμη μὲ δύο πρόσφατα χαρακτηριστικὰ γεγονότα, γιὰ νὰ κλείσουμε τὴν ἀναφορά μας στὸ πανθηρησκιακὸ «προφίλ» τοῦ Οἰκουμενικοῦ αὐτοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Γενεύης.

α. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1993, ἐγίνε **στὸ Μόναχο τῆς Γερμανίας** ἡ 25ῃ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Λουθηρανῶν (Kirchentag), ποὺ λαμβάνει χώρα κάθε δύο ἔτη.

Τὸ κοινὸ ποὺ συμμετεῖχε ὑπολογίσθηκε στίς 125.000, μὲ ποσοστὸ 60% κάτω τῶν τριάντα ἐτῶν.

Δύο ἀπὸ τοὺς ὁμιλητὰς ποὺ προσήλκυσαν τὰ μεγαλύτερα πλήθη ἦσαν ὁ Δαλαΐ Λάμα καὶ ἡ Κορεάτις θεολόγος Δόκτωρ Τσάνγκ Χιούν Κιούνγκ!...

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ «Π.Σ.Ε.» Κόνραντ Ρέϊζερ ἐκήρυξε στὴν καταληκτικὴ λατρευτικὴ ἀκολουθία τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως⁹⁴.

Ἄρά γε, ὁ Γερμανὸς Λουθηρανὸς Γ.Γ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Γενεύης, ἔχοντας «*εὐρυτάτη γνώση τῆς σύγχρονης οἰκουμενιστικῆς προβληματικῆς*», τὶ μήνυμα θέλει νὰ «περάσῃ» στὸν ἐκκοσμικευμένο Δυτικὸ Χριστιανισμό, ὅταν ἐπισφραγίξῃ τὴν παρουσία **τῶν πιὸ ἀντιπροσωπευτικῶν**

⁹⁴. Βλ. περιοδ. «**E.P.S.**», No 19/93.07.21: «*Raiser sermon at closing service of Kirchentag*».

μορφῶν τοῦ συγχρόνου νεο-συγκρητιστικοῦ ρεύματος σὲ μία χριστιανικὴ συνέλευσι⁹⁵;

6. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1993, στὸ Μεντέζ τῆς Βραζιλίας (Ρίο ντὲ Τζανέιρο), συνήλθε ἡ «Οἰκουμενικὴ Παγκόσμια Συνέλευσι Νέων καὶ Φοιτητῶν» (E.G.G.Y.S.) ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ τμήματος Νεολαίας τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ Διεθνεῖς Ὁργανώσεις νέων Χριστιανῶν ὄλων τῶν Ὁμολογιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Παγκόσμια Ἀδελφότητα Ὁρθοδόξων Νεολαίων «Σύνδεσμος»⁹⁶.

Συνολικῶς συμμετεῖχαν εἴκοσι ὀρθόδοξοι.

Στὴν Συνέλευσι αὐτὴ συμειώθηκαν πολλὰ ἄτοπα, ὥστε χαρακτηριστικὰ νὰ γραφῆ, ὅτι

«ἐντονα φάνηκε στὴ Βραζιλία ἡ τάση νὰ παραμεριστοῦν ὡς πεπαλαιωμένες οἱ διαφορὲς ὄχι μόνον τῶν ἐκκλησιῶν μεταξὺ τους ἀλλὰ καὶ

95. Ὁ Κόντραντ Ρέιζερ ἐξελέγη ὡς πέμπτος Γ.Γ. τοῦ «Π.Σ.Ε.» ἀπὸ τὴν Κ.Ε. τὴν 24.8.1992 (βλ. περιοδ. «**Ενημέρωσις**», Η-1992/8, σελ. 4: «Ὁ Καθηγητὴς Konrad Raiser νέος Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ ΠΣΕ».

96. Βλ. περιοδ. «**Ενημέρωσις**», Θ-1993/8, σελ. 2-3: «Παγκόσμια Συνέλευσι Χριστιανικῆς Νεολαίας»· Ἡλία Λιάμη/θεολόγου, «Ἡ Παγκόσμια Σύναξι Χριστιανῶν Νέων στὴν Βραζιλία», περιοδ. «**Πειραϊκὴ Ἐκκλησία**», ἀριθ. 34 [141]/Δεκέμβριος 1993, σελ. 46-47· Ἀργυρῶς Ζαρμπή/Ἐκπροσώπου τῆς Καθολικῆς Νεολαίας Ἑλλάδος, «Ἀγῶνες τῆς νεολαίας γιὰ κοινωνία δικαίου», ἔφημερ. «**Καθολικὴ**», ἀριθ. 2712/26.10.1993, σελ. 1 καὶ 2 καὶ ἀριθ. 2713/2.11.1993, σελ. 2: «Φορεῖς ἐλπίδας καὶ ἀλλαγῆς»· Ἐπιστολὴ (τοῦ EGGYS) πρὸς ὅλους τοὺς Νέους καὶ τὶς Ὁργανώσεις τῆς Ἐκκλησίας· David Devadas, «Global youth gathering in Brazil», περιοδ. «**One World**», No 189/October 1993, pp. 4-7· David Devadas, «World youth gathering seeks vision for 21st century», περιοδ. «**E.P.S.**», No 20/93.07.22· David Devadas, «Youth promise to become agents of transformation», περιοδ. «**E.P.S.**», No 21/93.08.03.

οι διαφορές γενικά του Χριστιανισμού με άλλες θρησκείες»⁹⁷!

Αυτό κατανοείται πλήρως, μαζί με όσα άλλα παραλείπουμε λόγω συντομίας, όταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, **ὅτι ἡ κύρια ὁμιλήτρια τῆς Συνελεύσεως ἦταν ἡ νεαρά Κορεάτις Δρ Τσάνγκ**, ἡ ὁποία προέτρεψε τοὺς νέους πρὸς τὴν Ἀσιατικὴ συγκρητιστικὴ καὶ παγανιστικὴ πνευματικὴτητα, ὅπως μέχρι τώρα εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴν Εἰσήγησί της στὴν Κανμπέρρα, τὴν βιντεοταινία, τὰ βιβλία καὶ τὰ ἄρθρα της⁹⁸.

97. Περιοδ. «Πειραϊκὴ Ἐκκλησία», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 470, ὑπογραμ. ἡμέτ.

- **«Οἱ Ὀρθόδοξοι νέοι στὴν Συνέλευσι, με χωριστὴ δῆλωσι, ἐξέφρασαν τὴν ἀντίθεσή τους με ὠρισμένους ἀπόψεις τῶν λοιπῶν συνέδρων. «Ἡ ἀποστολή μας», εἶπαν, «εἶναι νὰ μεταμορφώσουμε τὸν κόσμο καὶ ὄχι νὰ μεταμορφωθοῦμε ἀπ' αὐτὸν» καὶ ἐξέφρασαν τὴ λύπη τους γιὰ τὴν ἔλλειψη χριστιανικῆς πνευματικῆς ἀτμόσφαιρας στὶς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις καθὼς καὶ γιὰ τὴν αὐθαίρετὴ ἐρμηνεία τῆς Ἀγίας Γραφῆς»** (περιοδ. «Ἐνημέρωσις», ἐνθ' ἄνωτ., ὑπογραμ. ἡμέτ).

- **Στὴν «Σύναξη» καταναλώθηκε πολὺς χρόνος «στὴ διαπίστωσι καὶ περιγραφῆ τῶν παγκοσμίων προβλημάτων καὶ ἐλάχιστος στὴ διερεύνησι τῶν αἰτίων ποὺ διχάζουν τοὺς χριστιανούς», γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ στὴν «Δήλωσι» τῶν ὀρθοδόξων νέων «**τονιζόταν ἐπίσης ὁ κίνδυνος νὰ καταστήσει ἡ Ἐκκλησία ἕνας ἀκόμη διεθνῆς ὀργανισμὸς με λόγο κενὸ ἀντὶ «καινὸ»**» (Ἡλία Λιάμη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 47γ, ὑπογραμ. ἡμέτ.).**

98. Οἱ ἀπόψεις τῆς Δρος Τσάνγκ ἦσαν ἐπίσης γνωσταὶ ἀπὸ τὸ «πολύκροτον» ἄρθρο της στὸ ἐπίσημο περιοδικὸ τοῦ «Π.Σ.Ε.» «Οἰκουμενικὴ Ἐπιθεώρησις», με τίτλο «**Χὰν-πουρί**»: θεολογοῦντες ἀπὸ τὴν Κορεατικὴν Γυναικειάν Ἀποψιν». Ὅταν ἐνεφανίσθη τὸ ἄρθρο αὐτὸ τὸ 1988, ἡ νεαρὰ φεμινίστρια ἦταν φοιτήτρια διδακτορικοῦ διπλώματος συστηματικῆς θεολογίας στὸ *Union Theological Seminary* τῆς Νέας Ὑόρκης Η.Π.Α. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ κινεῖται σαφῶς ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἐν Χριστῷ Ἀληθείας, ἐντὸς δὲ τοῦ Παγανισμοῦ καὶ Συγκρητισμοῦ.

• **Ένδεικτικοί απόψεις:** «Εμείς οι Κορεάτισσες Χριστιανές ορίζουμε την Χριστιανική μας ταυτότητα συμφώνως πρὸς τὴν ζῶσα κληρονομημένη ἐμπειρία μας, ἡ ὁποία ἐκτείνεται πέντε χιλιάδες ἔτη ὀπισθεν, ἀκόμη πέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ»· «Χρησιμοποιούμε τὶς θρησκευτικὲς μας παραδόσεις, ὅπως Σαμανισμό, Βουδδισμό, Κομφουκιανισμό, Χριστιανισμό καὶ πολιτικὲς ἰδεολογίες»· «Χρησιμοποιούμε τὴν Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη μαζί μὲ ἄλλες γραφὲς ἀπὸ τὰ παραδοσιακά μας θρησκευόμενα. Διαλέγουμε ἐκλεκτικῶς ἀπελευθερωτικὰ μηνύματα ἀπὸ τὰ κείμενα» (βλ. **Chung Hyun Kyung**, «*Han-pu-ri*»: *Doing Theology from Korean Women's Perspective*», περιοδ. «**Ecumenical Review**», No 1/January 1988, pp. 27-36).

§ 7. Ένα τελικό καιριο ερώτημα

ΦΘΑΝΟΝΤΑΣ στο τέλος τής Εισηγήσεώς μας, ένθυμούμεθα τὸ ερώτημα ἑλληνοσ Οἰκουμενιστοῦ ἀρχιερέωσ, ποὺ συμμετεῖχε στὴν Γενικὴ Συνέλευσι τῆσ Κανμπέρρασ:

«Τελικὰ οἱ Ὅρθόδοξοι διερωτῶμεθα: Τί προσφέρουμε παραμένοντασ στοὺ Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν;»⁹⁹.

Αὐτὸ ἀκριβῶσ τὸ ερώτημα ἐπὶ δεκαετίεσ τώρα ἀπευθύνουμε στοὺσ ὀρθοδόξουσ Οἰκουμενιστάσ:

Τί θέσι ἔχει ἡ Ἁγία Ὅρθοδοξία σὲ ἕναν Παναιρετικὸ Ὅργανισμό, ποὺ ἤδη ἔχει μετατραπῆ σὲ **«Λέσχη θρησκευομένων ἀνθρώπων καὶ ὀμάδων, ποὺ μάλιστα δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἶναι μόνο Χριστιανοί»**¹⁰⁰;

99. Μητροπολίτου Δημητριάδοσ Χριστοδοῦλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 178/§ Τί ρόλο παίζουμε οἱ Ὅρθόδοξοι;

• Ὁ μητροπολίτης, συνεχίζων ὁμολογεῖ: «Τότε (τὸ 1975) γιὰ πρώτη φορὰ διερωτηθήκαμε ἂν τελικὰ πρέπει νὰ παραμένουμε ἐκεῖ (στοὺ ΠΣΕ), ὅταν δὲν ἐπηρεάζουμε οὐσιαστικὰ τὴν κατάσταση». Οἱ προβληματισμοὶ ὁμωσ ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερα πιὸ ἔντονα καὶ ἐλπίζει ὁ σεβασμιώτατοσ, ὅτι «θὰ καταλήξουν σὲ λύσεισ, ποὺ ἀσφαλῶσ θὰ εὐνοοῦν τὴν ἀκεραιότητά μας, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατότητα τῆσ μαρτυρίας μας». Δυστυχῶσ ἡ Σύσκεψισ τῆσ Γενεῦησ (12-16.9.1991/βλ. ὑποσημ. 93) καὶ οἱ «λύσεισ» τῆσ «Ἐκθέσεώσ» τῆσ κάθε ἄλλο παρὰ «εὐνοοῦν τὴν ἀκεραιότητα» τῆσ Ὅρθοδοξίασ τῶν Οἰκουμενιστῶν...

100. Μητροπολίτου Δημητριάδοσ Χριστοδοῦλου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 175, ὀπογραμ. ἡμέτ.: «**Τελεία καὶ παῦλα** στίσ συγκρητιστικέσ αὐθαιρεσίεσ τῶν προτεσταντῶν, ποὺ πάνε νὰ μετατρέψουν τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν (ΠΣΕ) σὲ

Είναι ποτέ δυνατόν να φαντασθούμε τους Ἁγίους Ἀποστόλους να συμπροσεύχωνται με τους πολυειδεῖς αἱρετικούς και τους εἰδωλολάτρες τῆς ἐποχῆς των;

Θὰ ὑπῆρχε σήμερα Χριστιανισμός, ἂν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐφήρμοζαν ἀντὶ τοῦ κηρύγματος τῆς μετανοίας, ὅπως διετάχθησαν ἀπὸ τὸν Κύριο και Θεό μας, τοὺς Διαθρησκειακοὺς Διαλόγους και τὴν συνεργασία με τοὺς εἰδωλολάτρες, γιὰ τὸ καλὸ δῆθεν τοῦ κόσμου;

• **Και** κλείνουμε με ἓνα τελικὸ καίριο ἐρώτημα, ποὺ συνοψίζει τὴν προβληματολογία τῆς παρουσίας ἐργασίας μας:

Ἄρά γε μετὰ ἀπὸ ὅσα ἀνεφέρθησαν, εἶναι δυνατόν νὰ θεωρῆται νοσηρὸς φανατισμὸς ἢ ἀντίδρασίς μας ἐναντίον τοῦ Οἰκουμενισμοῦ και ἢ ἀκοινωνησία μας πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Οἰκουμενιστάς;

Δὲν γίνεται πλέον βαθύτερα κατανοητό, ὅτι πρόκειται περὶ θέματος Πίστεως και διασώσεως τῆς ἰδίας τῆς Ὀρθόδοξου ὑποστάσεώς μας, μέσα στὴν πλημμυρίδα τῆς πλέον ὑπόουλου αἱρέσεως ὄλων τῶν ἐποχῶν¹⁰¹;

Λέσχη θρησκευομένων ἀνθρώπων και ομάδων, ποὺ μάλιστα δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἶναι μόνο χριστιανοί. Ὡς ἐδῶ και μὴ παρέκει». Κάπως ἔτσι ἐκφράζονταν οἱ ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι, ποὺ συμμετεῖχαν στὶς ἐργασίες τῆς Ζ΄ Γεν. Συνελεύσεως τοῦ ΠΣΕ στὴν Κανμπέρρα τῆς Αὐστραλίας...».

• **Δυστυχῶς** τὰ «τελεία και παῦλα» και «ὡς ἐδῶ και μὴ παρέκει» ἀπεδείχθησαν ρητορικά «**βεγγαλικά**», τὰ ὅποια ἐσοθῆσαν μετὰ ἀπὸ ἐπτὰ μῆνες στὴν Γενεύη... (βλ. ὑποσημ. 93), οἱ δὲ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ σὲ πανορθόδοξο ἐπίπεδο (!) ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν ἐνεργὰ και δραστήρια μέλη τῆς συγκρητιστικῆς «**Λέσχης**» τῆς Γενεύης!...

101. Ἡ βαρύτης τῶν ἐρωτημάτων αὐτῶν αὐξάνεται σὸ ἐπακρον, ὅταν ἀναλογισθῆ κανεῖς, ὅτι τὰ θεμέλια τοῦ «Π.Σ.Ε.» οἰεῖνται ἀπὸ τὴν συγκλονιστικωτάτη ἀποκάλυψη, ὅτι ἡ φρικτὴ

οργάνωσης του Κορεάτου ψευδομεσοίου Σαν Μιούνγκ Μούν, αυτονομαζομένη «**Ένωτική Έκκλησία**» και γνωστή για την μεθόδευση της διαβρώσεως «**όλων των δομών της εξουσίας στον κόσμο**», ισχυρίζεται, ότι «**χρειάζεται άλλα δεκαπέντε περίπου χρόνια για να διαβρώσει το Παγκόσμιο Συμβούλιο Έκκλησιών**» και ότι «**ήδη υπάρχει ένας μεταξύ των πέντε Προέδρων του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών που συνεργάζεται στενά με την κίνηση αυτή**»!... «**Με αυτές τις προϋποθέσεις**», σχολιάζει ο ειδικός έρευνητής των κινημάτων της «**Νέας Έποχής**» π. Αντώνιος Άλεβιζόπουλος († 1996), «**ο “διαθρησκευτικός διάλογος” θα ήταν τουλάχιστον άνευθυνότητα και έπιπολαιότητα από μέρους εκκλησιαστικών παραγόντων και εκφράζουμε άπορία γιατί ένας από τους Προέδρους του ΠΣΕ να είναι σήμερα συνεργάτης του Κορεάτη ψευδομεσοία και γιατί δεν άκούστηκε ακόμη καμία κραυγή διαμαρτυρίας**»!... (Βλ. άρθρο «**Η “Νέα Έποχή” κίνδυνος για τον πολιτισμό!**», έφημερ. «**Χριστιανική**», 20.6.1991, σελ. 6-7 και 10, ύπογραμ. ήμέτ.: περιοδ. «**Έκκλησία**», άριθ. 14/1.10.1990, σελ. 511α, ύπογραμ. ήμέτ.).

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
«ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ»
ΚΑΙ ΔΙΑΘΡΗΣΚΕΙΑΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Γ. ΚΟΥΚΟΥΔΑΚΗ, ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ 40 - ΑΘΗΝΑ
ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 1997
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΩΝ ΕΝΙΣΤΑΜΕΝΩΝ

**Ποιὰ εἶναι
ἡ ἐκκλησιολογικὴ ταυτότητα
τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως;**

Τὸ Καταστατικὸ τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ 1920 μαρτυροῦν μὲν πρωτογενῶς γιὰ τὴν ἐκκλησιολογικὴ ταυτότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Γενεύης καὶ εὐρύτερα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἀλλὰ ἐρμηνεύονται πλήρως καὶ σαφῶς μόνον μέσῳ τοῦ γενικωτέρου πλαισίου τῆς προΐστορίας, γενέσεως, αὐξήσεως καὶ ἐξελίξεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἀποβλέπει ἡ παροῦσα «Σειρὰ»: νὰ παρουσιάσῃ τὸ «ἄγνωστο» πλαίσιο τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ νὰ κατανοηθῇ ὁ Οἰκουμενισμὸς μέσῳ τοῦ «ζωτικοῦ χώρου» του, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καλλιεργεῖται σαφῶς ἓνας ἀντορθόδοξος δογματικός, κανονικός καὶ ἠθικός «μινιμαλισμὸς».

Ἡ «Σειρὰ» ἐπιδιώκει, Χάριτι Κυρίου, νὰ ἐπισημάνῃ μὲ τρόπο σοβαρὸ καὶ ὑπεύθυνο, ὅτι οἱ Ἑσχαστικὲς καὶ Εὐχαριστιακὲς προϋποθέσεις τῆς ὀρθοδόξου κριτικῆς στάσεως ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀντιλαμβάνονται βαθύτατα, ὅτι ὁ Οἰκουμενισμὸς ἀποτελεῖ μίαν ἀπολύτως νέα «ἐκκλησιολογικὴ στάσις» καὶ ἐντεῦθεν τοῦ 1920 ἔχομε κυριολεκτικῶς μίαν «Ἐκκλησιολογικὴ Νεωτερικότητα», ἡ ὁποία προεκάλεσε ριζικὴ ἀλλαγὴ στὴν θεολογικὴ σκέψι καὶ συνείδησι τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν κατὰ τὴν θεώρησι τῶν ἑτεροδόξων (ἀλλὰ καὶ ἑτεροθρήσκων) Κοινοτήτων.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΩΝ ΕΝΙΣΤΑΜΕΝΩΝ